

MIO

mededelingen opbouwwerk

THEMA

JUNI/JULI '86
5e jrg., nummer 45/46
verschijnt tenminste
10 maal per jaar

WERKEN MET MIGRANTEN

uitvoeringspraktijk
en
achtergronden

dubbelnummer
deel 2

Evenals vorig jaar een vakantie-dubbel-nummer van Mededelingen Opbouwwerk, waarin een thema uitgebreid aan de orde wordt gesteld. Ditmaal toegespitst op minderheden, migranten, culturele minderheden, allochtonen, de andere Nederlanders, de Medelanders.

Het eerste deel van dit dubbel-nummer gaat in op gevarieerde uitvoerende opbouwwerk-praktijken, het tweede deel gaat in op een aantal achtergronden van (overheids)beleid, arbeidsmarkt-positie van minderheden en methodiek-vragen.

Methodiek:

- Buurtorganisaties en Migranten. pag. 4
Over drempels die hen gescheiden houden
- Methodiek van het buurtmigrantenwerk pag. 12

Beleid:

- Gecoördineerd Minderhedenbeleid. pag. 19
Een interview met Drs.H.Molleman, directeur van
de Directie Coördinatie Minderhedenbeleid
van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.
- Interview met de heer E. Samuels, pag. 23
plv. hoofd van de hoofdafdeling Welzijn
Minderheden van het Ministerie van W.V.C.

Racisme: Het misverstand. pag. 27

Hoe verloedering van het begrip "racisme" leidt
tot blindheid voor het echte minderheden-drama.

Arbeidsmarktpositie:

- Migranten en de Arbeidsmarkt pag. 33
- Interview met Frieda Souhuwat en Louis Ouwkerk pag. 38

Berlijn: "Elele" (Hand in Hand) pag. 40

Cursus relatieverbetering pag. 47

Tolkenplan in Rotterdam pag. 48

Practische informatie pag. 49

BUURTORGANISATIES EN MIGRANTEN

Over drempels die hen 'gescheiden houden'

Buurtorganisaties kenmerken zich door een formeel open toegankelijke organisatiestructuur. Waar sprake is van een verenigingsvorm kan 'iedere bewoner lid worden' en daardoor invloed op het wel en wee van de bewonersorganisatie uitoefenen.

Bij een structuur van verkiezing door de buurtbewoners kan iedereen zich in principe beschikbaar stellen.

In de meeste gevallen echter gaat het om het actiegroep-model; iedereen die mee wil doen is van harte welkom.

Hoe komt het dan dat migranten aan de zijlijn staan van het belangenbehartigingswerk in buurten? Zijn er uitsluitingsmechanismen in het spel? Wat hebben buurtbewoners daarover te vertellen en welke belemmeringen brengen migranten zelf naar voren?

Vragen die in dit artikel centraal staan. Ik werk ze uit met behulp van basismateriaal, verkregen in het kader van een door mij binnen het NCBV verricht onderzoek naar de samenwerking tussen bewonersorganisaties en migranten. Dit onderzoek heeft plaatsgevonden in '85/'86 in de vorm van gesprekken met actief migrantenkader in wijken, Nederlands kader in wijken en migranten- en opbouwwerk(st)ers.

In juni heeft het NCBV een gedeelte van dit onderzoek gepubliceerd in de vorm van de brochure "Naar een kleurrijke belangenbehartiging in de wijk". Het hieronder weergegeven stuk is niet in deze brochure opgenomen.

1. Migranten aan de zijlijn; niet exclusief voor wijkstrijd.

De afwezigheid van migranten uit bewonersgroepen staat niet op zichzelf. Het is niet toevallig. Het is eerder een uitdrukking van de afwezigheid van migranten bij allerlei politieke besluitvormingsprocessen en beleidsontwikkelingen van Nederlandse instellingen, organen en politieke partijen.

Migranten verkeren niet alleen qua (rechts)politiek in een minderheid - of dit nu in formele of informele zin het geval is - maar ook in aantal. Dat betekent dat er vrij gemakkelijk door Nederlandse organisaties om migranten heen gewerkt kan worden. Het zijn Nederlanders die bestaande regels hebben gemaakt, het zijn Nederlanders die de bestaande tradities hebben gevestigd. Niet alleen binnen de overheid, maar ook binnen strijdorganisaties en actiegroepen. Nederlanders hebben de macht in handen en bepalen óf en in hoeverre hun organisaties open staan voor migranten. Daarmee worden migranten ervan afhankelijk óf en in hoeverre de deuren voor hen open gaan. Waar potentiële belangenbotsingen dreigen, kunnen de deuren die op een kier geopend waren, ook gemakkelijk weer dicht slaan.

Voor migrantengroepen reden te over om zich te organiseren op hun belangen en eisen te formuleren om in te spreken en druk uit te oefenen op Nederlandse organisaties en hun besluitvorming. De ene keer als actiegroep, de andere keer georganiseerd als fractie binnen een advies- of beleidsraad.

Op het terrein van wonen en volkshuisvesting staat die zelforganisatie onder migranten nog in haar kinderschoenen.

In buurten en wijken staan migranten aan de zijlijn. Een bevestiging van hun maatschappelijke positie. We zullen kijken waar de drempels liggen die migranten en bewonersgroepen 'gescheiden houden'.

2. Belemmeringen aangedragen door migranten.

Vanuit migranten worden verschillende belemmeringen naar voren gebracht die het bemoeilijken dat migranten actief worden binnen bewonersgroepen.

a. Belemmeringen die voortvloeien uit de achtergrond van migranten:

- geen organisatie-traditie

"Veel mensen hier in de wijk komen van het platteland in Turkije. Zij hebben in Turkije geen ervaring gehad met organisaties van bewoners. Als je hulp nodig hebt ga je naar familie of naar een ambtenaar. Uit eigen ervaring leeft het idee dat alleen wanneer iemand je wat geeft - graan of kippen bijvoorbeeld - je wordt geholpen.

Gezamenlijk opkomen voor je problemen en belangen, oplossingen afdwingen bij de gemeente; het zijn begrippen die voor hen niet leven. In West-Turkije - het geïndustrialiseerde gebied - bestaat wel een vakbondstraditie, maar die is niet actief op het gebied van wonen."

- gerichtheid op het thuisland

"Ik merk dat de mensen hier moeilijk te organiseren zijn op punten waar ze hier dagelijks tegenop lopen. Vaak gaan ze dan vertellen over Turkije. Dat ze terug willen. Ze gaan het idealiseren. Vooral de eerste generatie, terwijl ze gewoon niet terug kunnen. Waar moeten ze van leven? En dan de politieke terreur. Het zijn juist die aanleidingen geweest dat ze zijn weggegaan en nu ze hier zitten, lijkt het net of ze dat zijn vergeten".

- onbekendheid met 'Nederlands hulpcircuit'

"Veel mensen uit onze Turkse gemeenschap weten niet waar ze met hun problemen naar toe kunnen. Ze hebben vaak geen weet van het bestaan van de wijkwinkel. Laat staan van de instellingen en groepen die daar actief zijn."

b. Belemmeringen door toedoen of nalatigheid van Nederlandse (bewoners)-organisaties.

"Het krantje van onze buurt wordt niet gelezen. De vertaalde informatie staat vaak middenin. Je gaat toch geen krant opslaan die je niet kunt lezen? Dus daarom gooien de mensen het krantje gelijk in de prullemand."

- het is niet te volgen

"Weet je, ik ben wel eens geweest. Maar alles moest zo vlug gaan. Dan weet je nog niets omdat je het niet begrijpt. Nou, dan kun je wel krantjes rondbrengen ofzo. Dat doe ik soms. Maar meedenken nee. Ik denk ook niet dat ze dat echt belangrijk vinden, eigenlijk. Ze nemen geen tijd voor je".

- Wat weten wij nou?

"Kijk, wij weten alleen wat onze problemen zijn. Dat wel. Maar wat weten wij nou af van alle regeltjes in Nederland. Nou, dan kunnen wij toch ook niet meedoen. Dat kunnen Nederlandse mensen veel beter. Zij kunnen praten met de meneer van het huisvestingsbureau, of een brief schrijven. Dat kunnen wij niet. Dus kunnen wij ook niet meedoen".

- Nederlandse organisaties zijn voor Nederlanders

"Als ik vertel wat we in de buurtgroep doen, dat we met die problemen bezig zijn, merk ik, dat ook al zitten ze zelf ook met die problemen, ze niet komen met hun vragen. Ze denken dat Nederlandse organisaties voor de Nederlanders werken. Tenminste, vooral de eerste generatie trekarbeiders in de buurt. Sinds ik in de buurtgroep actief ben, merk ik dat mijn Turkse landgenoten langzaam wel met vragen komen, maar het gaat heel langzaam".

- c. Belemmeringen die voortvloeien uit inferieure (rechts)positie in Nederland.
- angst voor racistische reacties
 - "Wij waren bezig met een groep migranten uit de wijk. Er waren allerlei problemen met de huur en woonlasten. Toch durven ze daar heel moeilijk mee naar buiten te treden. Ze hebben enorme angst voor wat Nederlanders over hen zeggen. Ze krijgen toch al zoveel opmerkingen naar hun hoofd. Ze zijn bang voor geweld en agressie. Omdat je dat in de buurlanden al zoveel ziet. Het is toch verschrikkelijk dat ze daardoor niet actief kunnen worden".
 - er zit iemand bij van de CP
 - "Misschien zouden we wel actief willen worden. Maar de voorzitter is lid van de Centrum Partij. Dat weten wij. Moeten wij met zo iemand samenwerken? Nee, dat vertrouwen we niet. Trouwens als die andere Nederlanders dat wel doen....kun je die dan wel vertrouwen? Nee, nu doen wij niet mee".
 - als wij er voor hen zijn, zijn zij er dan ook wel voor ons?
 - "Wat je voortdurend merkt, wanneer je samenwerkt met witte organisaties is dat je uiteindelijk toch aan het kortste eind trekt. Ik heb er weinig vertrouwen meer in. Ze zijn zo weinig geneigd om naar hun eigen functioneren te kijken. Ik hoef er niet als franje binnengehaald te worden."
- d. Andere prioriteitstelling.
- Wonen heeft voor veel migranten(groepen) niet de eerste prioriteitstelling. De slechte (rechts)positie in Nederland is vaak een grotere zorg. Als zodanig is er geen sprake van een belemmering, echter wel van een belangrijk motief voor het niet georganiseerd kunnen deelnemen aan bewonersacties en -organisaties.
- We hebben wel belangrijker dingen aan ons hoofd.
 - "Bij het buurtcomité zat eerder een Turkse man. Hij was heel actief. Had zelf problemen met zijn woning en huur. Maar op een gegeven moment kreeg hij heel direct te maken met de uitwerking van het vreemdelingenrecht. Daar heeft het buurtcomité indertijd niets aan gedaan. Daardoor is die man afgehaakt, gewoon omdat het niet meer een organisatie was, waar hij wat aan had. Als puntje bij paaltje komt, zijn ze er niet voor jouw problemen.
 - Nu is het buurtcomité daarin wel veranderd: er wordt nu wel steun verleend bij een landuitzetting, alhoewel je daarin altijd het onderspit delft. Maar het gaat ook om het onder de aandacht brengen van belangrijke manifestaties voor migranten, gewoon kijken wat je wel kan doen en wat niet. Maar niet net doen of het probleem niet bestaat of niet interessant is voor het comité.
 - Ik hoop dat ik als Turk steeds meer nieuwe Turken erbij kan krijgen. Omdat die organisatie nu ook voor specifieke problemen openstaat."
 - Wij spreken wel in.
 - "Kijk, prima wat de buurtgroep hier in de wijk doet. Maar wij zeggen als migrantenorganisatie: "Wij houden ons bezig met onze achtergestelde rechtspositie". Dat is voor ons veel belangrijker. Waar het nodig is weten wij de weg wel te vinden naar de buurtgroep. Daar hebben wij ook afspraken over. Het kost ons alleen maar energie en tijd, en die kunnen we beter besteden."
3. Belemmeringen ingebracht vanuit Nederlandse witte leden van bewonersorganisaties.

Vanuit Nederlandse witte leden van bewonersorganisaties komen de volgende belemmeringen naar voren:

- a. Belemmeringen door de oorzaak bij de migranten zelf te leggen:
- wel de lusten, niet de lasten.
- "Kijk, als ik je het eerlijk moet zeggen, nou, ze willen gewoon niets doen. Wij mogen onze benen uit ons gat rennen, bij wijze van spreken."
- "Nee, echt, ze komen hier wel eens, knikken wat van ja en amen, en je weet niet wat ze echt denken. Ze nemen ook nooit taken op zich. Nee, ik zeg altijd, dan bekijk je het maar. Wel de lusten, niet de lasten, daar doen we hier niet aan".
- taalproblemen.
- "Wij willen wel, maar weet je die taalproblemen zijn zo moeilijk. Op zichzelf al, maar helemaal omdat je hier allemaal met moeilijke begrippen en afkortingen te maken hebt die je gewoon niet kan vertalen. We vertalen wel eens informatie, maar het levert niet op dat er dan mensen komen naar een buurtvergadering."
- "Ik vind het belangrijk dat ze echt gelijkwaardig mee moeten kunnen doen. Dat betekent dat zij eerst Nederlands moeten praten en duidelijk ook. Want anders zitten ze hier voor piet jan snot. Daar hebben ze zelf ook niets aan en wij helemaal niet.
- ze willen zelf niet
- "Wij hebben ons op een gegeven moment afgevraagd, als hier veel buitenlanders wonen is het goed dat ze ook binnen onze buurtcommissie vertegenwoordigd zijn. Omdat taalproblemen samenwerking bemoeilijken zijn we ervan uitgegaan dat we het beste konden beginnen met mensen die goed Nederlands praten.
- Toen we het een Antilliaan vroegen, wilde die niet meedoen. Weet je waarom? Omdat hij zei: "Wij gekleurde mensen komen er toch niet tussen". Zelfs zijn vrouw, die Nederlandse is, vond dat ook. Nou, als een blanke dat al zegt, waar moet je dan beginnen als buurtcomité?"
- b. Geen prioriteit bij aanwezigheid van migranten en hun inbreng in de organisatie.
- we hebben ze niet echt nodig
- "Kijk wij werken voor de hele buurt. Ook voor de buitenlanders. Wij doen er hard ons best voor. Dan is het toch helemaal niet nodig dat er perse buitenlanders in ons comité moeten. Als ze zelf willen, zijn ze natuurlijk van harte welkom hoor".
- wij hebben er geen tijd voor
- "Jee, we zouden best willen. Maar we beseffen dat het vertragend werkt. Taalproblemen, je moet ze zoveel uitleggen. Terwijl we het al hardstikke druk hebben. We zijn met te weinig mensen en er is zoveel te doen. We vinden het niet eerlijk als je er mensen bij betreft, die je niet echt op kunt vangen. Dan bungelen ze er toch maar bij. Misschien als de renovatie voorbij is, dat we dan meer tijd vinden".
- c. Uitgesproken angst voor het binnenhalen van belangentegenstellingen binnen je organisatie.
- dan haal je conflicten in huis
- "Je kan wel zeggen, kom we halen de buitenlanders er ook bij. Maar dan? Ze kunnen wel van alles gaan willen, ze leven immers toch anders. Ze hebben zulke andere ideeën over wonen. Zou, zeg maar gerust dat je de poppen dan aan het dansen krijgt. Nee, daar schiet niemand iets mee op. Het moet wel een beetje gezellig blijven in het comité".
- d. Angst voor het tegenkomen van eigen witte macht.
- bang om zelf te overheersen
- "Ergens vinden wij het heel belangrijk dat er buitenlanders actief bij de buurt zijn betrokken. Maar we weten hoe snel je als Nederlanders de boel overheerst. Wij denken daarom dat het beter is dat

buitenlanders zichzelf organiseren. Zelf ontdekken wat ze willen en hoe ze het willen. Van de andere kant is dat misschien wel weer wat overdreven. We zijn er nog niet uit. Misschien moeten we daar dan afspraken over maken of zorgen dat er meerdere buitenlanders tegelijk bijkomen...".

Conclusie

Belemmeringen vanuit de Nederlandse witte bewonerszijde verwijzen naar "handen wassen in onschuld" en met de vinger wijzen naar migranten die wegblijven of "nog niet ver genoeg zijn om mee te doen". Of naar "waarom zouden we, als we nu echt tijd over hadden, zou het wat anders zijn om er zoveel energie in te steken".

Maar ook de meerdere malen uitgesproken angst voor conflicten binnen de eigen organisatie leidt ertoe dat buurtorganisaties zich niet sterk inspannen om buitenlanders bij haar organisatie te betrekken.

Een laatste belemmering ligt bij die bewoners die zich angstvallig afvragen of ze niet te dominant zijn, of buitenlandse bewoners niet direkt ondergesneeuwd raken.

4. Uitsluitingsmechanismen

De formele ogenschijnlijke openheid van bewonersorganisaties heeft - wat betreft de toegankelijkheid voor migranten - nogal wat haken en ogen. Een aantal belemmeringen, door migranten en bewonersgroepen ingebracht, versterken elkaar over en weer. Ze maken de toetreding van migranten binnen buurtorganisaties er niet eenvoudiger op.

Migranten

- zij kunnen het beter
- wij vrouwen niet echt dat we inbreng zullen hebben
- het gaat zo vlug, we verstaan de taal zo slecht
- Nederlandse organisaties zijn voor de Nederlanders
- zij hebben toch de macht, wie garandeert dat we niet voor piet snot erbij zitten
- er zit iemand van de CP bij dus de organisatie is niet te vertrouwen
- angst voor racistische represailles

Bewonersgroepen

- wij kunnen het zelf wel
- wel de lusten, niet de lasten; ze willen zelf niet
- ze kunnen het niet bijhouden, moeten eigenlijk eerst de taal beheersen
- iedereen is buurtbewoner: dus geen onderscheid
- angst voor belangenconflicten of bang voor eigen witte macht
- moet je CP mensen de toegang tot de buurtorganisatie weigeren? laat maar zitten, als ze gekke dingen doen, gooien we ze er wel uit
- angst voor racistische reacties van de Nederlandse achterban

Aldus ontstaat het patroon van uitsluiting door de verweving van elkaar bevestigende uitsluitingsmechanismen. Deze uitsluitingsmechanismen zijn niet uitputtend. Maar ze geven voldoende aanleiding voor het ontkrachten en het afdoen met de afwezigheid van migranten met opmerkingen als: "Als ze willen, kunnen ze toch gewoon komen" of "dat ze het niet belangrijk vinden".

Opmerkingen die ertoe leiden dat migranten buiten spel blijven staan, of geïsoleerd blijven binnen een buurtcomité. Zoals deze Turkse man het

verwoordt: "Kijk de buitenlandse mensen profiteren misschien wel mee van de resultaten die de buurtgroep voor de hele buurt binnensleept. Zoals bijvoorbeeld het wegwerken van achterstallig onderhoud, i.p.v. gelijk die renovatie met huurverhoging.

Maar in feite hebben de buitenlanders geen aansluiting bij wat de buurtgroep doet. Ze hebben ook geen inspraak in wat of hoe iets aangepakt wordt. Daar komen ze niet voor uit, zij zullen nooit het buurtcomité daarop aanspreken. En dan kun je wel zeggen: "Ze zullen wel komen als ze het er niet mee eens zijn" of de conclusie trekken dat ze het allemaal niet belangrijk vinden. Ja, echt, dat krijg ik dan te horen van andere leden van de buurtgroep.

Dat maakt dat ik me vaak zo alleen voel staan."

Hoe doorbreek je de uitsluitingsmechanismen, die migranten buitensluiten. De ogenschijnlijke openheid van bewonersgroepen blijkt nogal wat te wensen over te laten waar het gaat om de deelname van de migranten.

5. Uitsluitingsmechanismen buitensluiten

Over het algemeen zijn er een aantal voorwaarden aan te geven die noodzakelijk zijn om mensen ertoe te bewegen dat ze zich actief gaan opstellen in hun situatie.

- je ziet de bestaande situatie niet zitten
- je wilt daaraan wat veranderen
- je ziet het belang ervan in dat je dat gezamenlijk moet doen
- je ziet perspectief in een reeds bestaande of op te zetten organisatievorm en je hebt vertrouwen dat je belangen en je inzet binnen die organisatie gehonoreerd resp. gewaardeerd worden.
- je kunt en wilt er tijd voor vrij maken

Belemmeringen aangegeven door de migranten scoren met name op de middelste drie voorwaarden:

1. de veranderingen worden niet in de bestaande situatie vertaald; "we gaan terug"
2. het belang van je organiseren op je belangen wordt niet ingezien; gebrek aan ervaring in organisatietradities op je eigen woonbelangen (met name grote delen van de eerste generatie trekarbeiders uit de mediterrane landen, afkomstig uit plattelandstreken)
3. bestaande Nederlandse organisaties worden gewantwoord; "ze vertegenwoordigen alleen witte belangen, als puntje bij paaltje komt" of "ze zijn niet anti-racistisch."
"Onze problemen en belangen worden ondergewaardeerd en 'Nederlandse organisaties zijn er voor de Nederlanders'".

Hoe kun je als bewonersgroep hierop inspringen? Hier is geen blauwdruk voor te bieden, wel wat handvaten uit de praktijk:

ad 1 Spreek mensen altijd aan op hun problemen in de huidige woon-situatie.

"Ik merk dat als ik de Turkse bewoners in de buurt aanspreek op het hier en nu, ze zelf wel komen met problemen. Wij komen als migranten nooit verder, als we wegvluchten in de fantasie dat we weer terug gaan. Voor de meesten is dit geen reëel perspectief. Ik vraag dus altijd naar de veranderingen die zij hier willen realiseren. Bijvoorbeeld: je wilt dat je kind het beter krijgt. Dat betekent dat ze naar school moeten. Dat betekent ook dat ze thuis de ruimte moeten hebben om te leren, anders redden ze het niet op school. Dan merk ik dat de Turkse mensen wel actief worden. Meer animo hebben

om grotere huizen te eisen, over huursubsidie na te denken. Het waren Turkse mensen hier die een belangrijke bijdrage hebben geleverd in de strijd om de school in de wijk hier te behouden.

- ad 2 Steek veel tijd in het betrekken van migranten bij een actie. Uit het NCDB-onderzoek blijkt dit gunstig door te werken op het besef dat je gezamenlijk wat bereikt. Zo is in het geval van de actie voor het behoud van de school, de betrokkenheid van de Turkse mensen bij de actiegroep versterkt. Huisbezoeken blijken een belangrijk onderdeel in het opbouwen van contact.
- ad 3 T.a.v. het afbreken van het wantrouwen van migranten zijn een aantal (inhoudelijke) aandachtspunten voor bewonersgroepen te schetsen die daartoe bijdragen.

* Nuanceren van het algemene bewonersbelang

Samenwerking tussen migranten en witte Nederlandse bewoners(groepen) veronderstelt aandacht voor verschillen in positie in de buurt. Een samenwerking waarin die verschillen tussen migranten en witte Nederlandse mensen waar het gaat om buurtproblemen en woonbelangen worden ontkend, betekent dat er voor migranten geen ruimte is om specifieke problemen als mogelijk actiepoint in te brengen. Het meedoen van migranten, hun inzet en energie betekent een versterking van de bestaande organisatie in de buurt, maar niet een versterking van de positie van migranten in de buurt.

* Migranten zijn je achterban

Samenwerking tussen migranten en witte Nederlandse bewoners(groepen) veronderstelt daadwerkelijke erkenning dat migranten je achterban zijn. Wees alert op glijdende vanzelfsprekendheden waarbij je als organisatie van hoofdzakelijk witte mensen gemakkelijk keuzes maakt die geënt zijn op solidarisering met de Nederlandse achterban. De manier waarop je samenlevingsproblemen tussen migranten en witte bewoners omschrijft, welke oplossingen je daarin zoekt zijn vaak ten gunste van Nederlandse witte bewoners.

Wat vaak goed werkt om dat door te krijgen is het omdraai-effect.

- "Prima, wij willen wel migranten in onze buurt, maar slechts 1 per portiek." Een wel in de oren klinkende stellingname. Je kunt het je misschien goed voorstellen. Je wilt je vertrouwd voelen in je eigen woonomgeving. Als je het dan omdraait naar 'prima, Nederlandse bewoners in onze buurt, maar dan slechts 1 per portiek' merk je pas waar je in feite staat, met wie je rekening houdt. Je kunt je afvragen als organisatie hoe de buurt er qua voorzieningen, bevolkingssamenstelling etc. uit zou zien, waar zowel migranten als witte bewoners zich thuis voelen en thuis weten.

Belangrijk is het dan te beseffen waar je je afwegingen maakt als samenwerkingsverband t.a.v. welke problemen wel en welke niet worden opgepakt. Vanzelfsprekendheden in de bestaande taakopvatting moeten ter discussie worden gesteld. Je kunt bijvoorbeeld een avond eens samen gaan praten "Hoe komt het nu eigenlijk dat we ons als buurtgroep met die en die onderwerpen bezighouden?" "Wie bepaalt dat? De gemeente? De woningbouwvereniging? De buurt? En wie dan uit de buurt?"

* Uitgesproken anti-racistische opstelling

Een samenwerkingsverband tussen migranten en witte bewoners(groepen) veronderstelt een uitgesproken anti-racistische opstelling. Bij te verwachten negatieve reacties van Nederlandse zijde uit de buurt als je je als buurtgroep heel nadrukkelijk opstelt, dat je óók opkomt

voor het behartigen van belangen van migranten, dat je werkt voor het recht op goed en betaalbaar wonen ongeacht kleur of etniciteit. Je kunt ook binnen je comité bespreken of oefenen hoe je op dat soort reacties gaat reageren.

* Intern

Dat gaat verder dan een stellingname dat je 'tegen racistische organisaties bent'. Het betekent ook dat je als organisatie oog hebt voor witte vanzelfsprekendheden en die ter discussie durft te stellen. Zo kun je bijvoorbeeld kijken naar: "Hoe loopt de taakverdeling? Wie nemen daarin initiatieven? Wiens inbreng wordt het meest gewaardeerd? Hoe worden besluiten voorbereid? Hoe worden ze genomen?" Je kan dan achter patronen komen, die je anders over het hoofd ziet. Je kan afspraken maken dat je taken wisselt, samen doet. Bij besluitvorming kan je afspreken erop te letten of argumenten die worden ingebracht inhoudelijk samenvallen met witte mensen en migranten. Om uit te zoeken welke positieverschillen daaraan ten grondslag liggen.

* Naar de buurt

Een samenwerkingsverband tussen migranten en witte bewoners (groepen) veronderstelt een duidelijke opstelling naar de buurt.

"Onze wijkkrant draagt een drietalige naam: naast Nederlands, een Turkse en Marokkaanse kop. Naast eigen pagina's voor Nederlands-, Turks en Marokkaans lezenden, hebben we op de eerste pagina altijd een mix van verschillende talen. Wij vinden het belangrijk in ons gezicht naar de buurt uit te stralen dat wij hier met verschillende nationaliteiten samen werken in de buurt. Dat geldt in eerste instantie natuurlijk voor onze activiteiten en acties maar ook in de berichtgeving". Duidelijk je standpunten naar de buurt brengen is belangrijk.

* Naar je tegenstanders

Een samenwerkingsverband tussen migranten en witte bewoners (groepen) veronderstelt dat je als samenwerkingsverband naar je tegenstanders optreedt. Zorg dat je eisenpakket zoveel mogelijk recht doet aan die samenwerking. Dat betekent: dat je met z'n allen voor alle eisen staat. Het kan handig zijn, vooraf onderling binnen je eigen organisatie afwegingen te maken op welke punten in je eisenpakket je wel en wat dan in wilt leveren en op welke punten niet, om te voorkomen dat niet automatisch de migrantenpunten het eerst onder tafel verdwijnen of ingeleverd worden. Zorg dat je op je begroting vertaalkosten opvoert, maar de tegenstander moet ook voor tolk/vertaalkosten aangesproken worden.

Tot slot

Hierboven heb ik een aantal voorwaarden aangegeven die van belang zijn om de kloof tussen bewonersorganisaties en migrantengroepen te overbruggen. Natuurlijk blijven er altijd praktische problemen, maar vanuit een vertrouwensbasis kan altijd gewerkt worden om problemen samen te lijf te gaan. Met vallen en opstaan. Daar zijn ook ervaringen van beschreven. Daarvoor verwijs ik naar het boekje "Naar een kleurrijke belangenbehartiging in de wijk", te bestellen bij het NCBd.

Maria Nooren.

Door storting van f 11,- op girorekening 2032327 van het NCBd, o.v.v. "Naar een kleurrijke belangenbehartiging in de wijk" ontvangt u het boekje per omgaande.

METHODIEK VAN HET BUURTMIGRANTENWERK

In Deventer is na twee jaar buurtmigrantenwerk het werk geëvalueerd. Door medewerkers van de Stichting Wijkwerk Deventer, die in enkele buurten verantwoordelijk is voor het buurtmigrantenwerk, is een discussienota geschreven, waarin naast de evaluatie uitvoerig aandacht is besteed aan de methodiek van het buurtmigrantenwerk.

Sami Imal en Jos Haarman, twee van de samenstellers van de nota, schreven voor M.O. een aangepaste versie.

In het opbouwwerk spelen eigen belangenorganisaties een centrale rol. In de buurt hebben buitenlandse bewoners een aantal gezamenlijke belangen met alle bewoners (of groepen daarvan) en een aantal specifieke belangen. De gezamenlijke belangen vloeien voort uit de positie in de buurt als bewoner, huurder, ouder van kinderen op school, (toekomstig) gebruiker van het buurthuis, etc. De specifieke belangen vloeien voort uit de bijzondere positie van buitenlanders in de Nederlandse samenleving: rechtspositie, verblijf in een vreemd land, taalmoeilijkheden, discriminatie, etc. Deze verdienen deels een aanpak in of vanuit de buurt, deels op stedelijk of landelijk niveau.

In het buurtmigrantenwerk zal dus gewerkt moeten worden aan een methode waarbij buitenlanders zelf kunnen opkomen zowel voor hun specifieke eigen belangen en positieverbetering als voor de gezamenlijke belangen en positieverbetering van alle buurtbewoners. De Deventerse situatie is uiteraard in dit stuk uitgangspunt, en dat wil zeggen, dat het bij het buurtmigrantenwerk hier gaat om Turkse bewoners. Zij maken nl. het overgrote deel uit van de buitenlanders in Deventer. De overige nationaliteiten zijn zo beperkt aanwezig dat organisatie alleen op stedelijk niveau reëel is.

Bij het ontwikkelen van een methode voor het buurtmigrantenwerk moet bovendien rekening worden gehouden met de eigen achtergrond van buitenlanders. Hierop komen we in paragraaf 1 terug. In paragraaf 2 wordt een model uitgewerkt voor de organisatie van bewoners in zowel algemeen buurtwerk als in buurtmigrantenwerk. In paragraaf 3 worden voorwaarden om met dat model te werken gegeven.

1. Eigen achtergronden van migranten

In de meeste landen waar buitenlandse arbeiders zijn geworven bestaat geen welzijnswerk dat, zoals hier, door de overheid gesubsidieerd wordt. Wanneer iemand hulp nodig heeft, wordt die gezocht in de eigen familie- of kennissenkring. De band die de hulpvrager heeft met de 'hulpverlener' speelt een belangrijke rol. Op deze manier worden problemen die de eer en goede naam van de familie kunnen aantasten in eigen kring opgelost. Met name in dorpen leven deze verbanden sterk. In grotere steden is het al wat minder. Het leven speelt zich daar minder in familieverband af. Er moet dan dus eerder een beroep worden gedaan op buitenstaanders die toegang hebben tot instanties en die invloed kunnen uitoefenen. Meestal laten dezen zich hiervoor goed betalen.

De (im)migrantensamenlevingen in Nederland vormen per nationaliteit betrekkelijk gesloten groepen. De mensen trekken naar elkaar toe vanwege dezelfde streek van herkomst, dezelfde godsdienstige of politieke overtuiging. (De verschillen per land zijn aanzienlijk, terwijl er bovendien scheidslijnen lopen tussen verschillende groepen mensen uit een land). Groepsvorming op deze manier, versterkt doordat men in een vreemde en soms vijandige omgeving zit, brengt een sterke sociale controle met zich

mee. Negatieve zaken in de groep mogen niet naar buiten komen. Voor de relatie met de achterban is het van groot belang welke mensen in een organisatie zitten.

Van groepsvorming onder migranten op buurtniveau is, zeker in Deventer met betrekkelijk kleine buurten, nauwelijks sprake.

In een land als Turkije heeft de Islam een vergaande invloed op het dagelijks leven. Allerlei gedragingen en gewoonten worden in verband gebracht met de leefregels van de godsdienst. Als een buitenlander in Nederland bepaalde gewoonten van vroeger aan de kant zet, wordt dat door zijn landgenoten snel veroordeeld, hetgeen remmend werkt op mensen die zich meer op de Nederlandse samenleving gaan richten.

Hun toekomstperspectief is vrij somber. Eigenlijk willen de ouderen terug naar hun moederland, maar de mogelijkheden ontbreken. De kinderen nemen in toenemende mate Nederlands gedrag over, wat zowel leidt tot hevige gezinsconflicten als tot identiteitsproblemen bij de jongeren, met alle nadelige gevolgen van dien.

Er bestaat in de landen van herkomst een sterkere scheiding tussen de mannen- en vrouwenwereld dan in West-Europa. De man is hoofd en kostwinner van het gezin, onderhoudt de contacten namens het gezin naar buiten en beschermt de eer van het gezin. De belangrijkste taken van de vrouw liggen binnenshuis: de zorg voor de huishouding en opvoeding van de kinderen. Met name in de dorpen hebben de vrouwen onderling veel contact. Men ontmoet elkaar dagelijks bij de winkel, bron, wasplaats, alsmede tijdens feesten. Deze spontane contacten zijn er in Nederland veel minder, met als gevolg dat veel buitenlandse vrouwen hier behoorlijk geïsoleerd zitten.

In het welzijnswerk met migranten speelt de vertrouwensband een belangrijke rol. Bij het ontwikkelen van zo'n band is het van belang dat rekening wordt gehouden met wensen en verwachtingen van de migranten. Dat kan spanningen oproepen: men is vaak niet op de hoogte van de verschillende werksoorten en functies binnen het welzijnswerk.

Een opbouwwerker die goede contacten heeft met migranten, zal ook benaderd worden om te helpen bij het oplossen van individuele problemen. Hij kan daar moeilijk omheen als hij de vertrouwensrelatie met migranten wil handhaven. Doorverwijzen naar een andere functionaris of instantie kan gemakkelijk uitgelegd worden als afwijzing, zeker als men de instantie of functionaris niet kent.

2. Methode voor het buurtmigrantenwerk

Zoals bekend is een buurthuis een algemene voorziening, die zowel door Nederlandse als door buitenlandse buurtbewoners kan worden gebruikt.

Er zijn in Deventer buurten waar Nederlanders de meerderheid en Turken de minderheid vormen. In deze buurten werden de buurthuizen jarenlang alleen door Nederlandse bewoners gebruikt, met als gevolg dat alle methoden voor het algemene buurtwerk in het belang en ten behoeve van de Nederlandse bewoners werden vastgesteld. Toen was dat logisch, gelet op de omstandigheden in het verleden.

Nu worden in de betreffende buurten de buurthuizen ook voor Turkse bewoners toegankelijk gemaakt, omdat het verblijf van de Turken permanent geworden is.

Als we denken dat de Turkse buurtbewoners uit zichzelf zullen deelnemen aan de Nederlandse buurtactiviteiten, dan zal dat de grootste fout zijn

die we kunnen maken.

We mogen niet vergeten dat er grenzen zijn tussen het algemene buurtwerk voor Nederlandse bewoners en het buurtmigrantenwerk. Waar liggen deze grenzen? Zou het bijvoorbeeld voor Turkse en Nederlandse bewoners mogelijk zijn om samen te werken op basis van goede burenerelaties? Wat is de methode daarvoor? Wat moet men doen om deze buurtbewoners met hun eigen cultuur en identiteit samen te brengen, zonder dat zij hun eigen identiteit verliezen? Wat kunnen de Nederlandse en buitenlandse buurtbewoners doen en op welke wijze?

Aan de hand van de hierna geschetste methode zullen wij deze vragen beantwoorden, ervan uitgaande dat het verblijf in Nederland van de migranten inmiddels permanent is.

Soorten buurtwerk

Teneinde ons doel te bereiken, is het zeer belangrijk een onderscheid te maken tussen buurtwerk voor Nederlandse bewoners, het algemene buurtwerk genoemd, en buurtwerk voor migranten, het buurtmigrantenwerk genoemd. Als Nederlandse en buitenlandse buurtbewoners samenwerken, noemen wij dat het buurtwerk. Deze samenwerking verder te ontwikkelen is ons eigenlijke doel. Het succes van b.v. een buurthuis kan gemeten worden aan de wijze waarop wordt samengewerkt.

a. Het algemene buurtwerk en zijn twee kanten

Het algemene buurtwerk is bestemd voor Nederlandse buurtbewoners, wonende in buurten waarin ook buitenlanders wonen.

Zoals bekend, is het algemene buurtwerk gebaseerd op de werkgroepen die door de buurtbewoners samengesteld zijn, zoals: de Huurders Belangen Vereniging, de Vereniging van Huiseigenaren, en de Werkgroep Stadsvernieuwing.

Alle werkgroepen, ook de Turkse, vallen onder de Buurtraad, die door en uit vertegenwoordigers van de werkgroepen in de buurt samengesteld wordt.

Wat doen deze werkgroepen? Hoe werken zij? Geven zij aandacht aan de buitenlandse werkgroepen in de buurten en zo ja, op welke wijze?

Deze Nederlandse werkgroepen in de buurten proberen zoveel mogelijk het belang van de Nederlandse bewoners te dienen. Dat is natuurlijk logisch, omdat deze werkgroepen oorspronkelijk door de Nederlandse bewoners samengesteld werden. Het is ook begrijpelijk dat hun werkwijze gebaseerd is op de behoeften van de Nederlandse bewoners. De meeste Nederlandse werkgroepen verwachten dat de buitenlandse buurtbewoners uit zichzelf aan de buurtactiviteiten zullen gaan deelnemen en dat zij op den duur de Nederlandse werkwijze en culturele identiteit wel zullen accepteren.

Ook horen we vaak van de leden van Nederlandse werkgroepen dat de buitenlandse migranten niet veel belangstelling hebben voor buurtgebeurtenissen. Is dit wel zo?

Het blijkt dat de minieme deelname van de migranten aan het algemene buurtwerk wordt veroorzaakt door de werkwijze van dat algemene buurtwerk. Deze is nl. in de eerste plaats voor en gericht op de Nederlandse buurtbewoners. We noemen dit de eerste kant van het algemene buurtwerk.

Maar de werkgroepen mogen de buitenlandse buurtbewoners niet vergeten. Zodra de werkgroepen aan hen speciale aandacht geven, noemen we dat de tweede kant van het algemene buurtwerk.

Ze kunnen dit doen door hun werkwijze te veranderen, nl. door b.v. taakgroepen migranten te vormen. Deze taakgroepen zullen op den duur contact leggen met de taakgroepen die door de buitenlandse werkgroepen zijn

samengesteld.

We zien deze werkwijze in Deventer b.v. in de buurt Voorstad-Centrum bij de Werkgroep Beestenmarkt e.o. Deze werkgroep is bezig met buurtvernieuwing, welke ook voor de Turkse bewoners in de buurt is bedoeld. Zoals bekend, hebben de Turkse bewoners een enorm taalprobleem. Als oplossing heeft de Werkgroep Beestenmarkt e.o. een taakgroep migranten gevormd. Deze taakgroep bestaat uit 2 Nederlandse bewoners en probeert contact te leggen met de Turkse werkgroep en de Turkse buurtbewoners. Dat vinden wij de juiste werkwijze; het is een concreet voorbeeld van de tweede kant van het algemene buurtwerk.

De Nederlandse werkgroepen zouden waar nodig en mogelijk taakgroepen migranten moeten vormen. Er zijn natuurlijk voorwaarden voor een werkgroep om op deze manier te kunnen werken, nl.:

- bereidheid
- tolerantie
- respect
- menskracht

De Nederlandse werkgroepen die taakgroepen migranten vormen, hebben er recht op te verlangen dat ook de migranten-werkgroepen hun best moeten doen om tot een goede samenwerking te komen.

b. Het buurtmigrantenwerk en zijn twee kanten

Het buurtmigrantenwerk is voor buitenlandse buurtbewoners, wonende in dezelfde buurten als de Nederlanders.

Zoals bekend, is het buurtmigrantenwerk gebaseerd op die werkgroepen die door en uit buurtbewoners samengesteld worden, zoals b.v. de Turkse Werkgroep in de buurt Voorstad-Centrum te Deventer.

Wat doen deze buitenlandse werkgroepen? Hoe is hun werkwijze? Geven ze ook aandacht aan de Nederlandse werkgroepen in de buurten en, zo ja, op welke manier?

Deze buitenlandse werkgroepen in de buurten proberen zoveel mogelijk de buitenlandse bewoners van dienst te zijn. Dit, omdat deze werkgroepen door de aanwezigheid van specifieke behoeften ontstaan zijn. Het is dan ook begrijpelijk dat hun werkwijze is gebaseerd op de behoeften en het belang van de buitenlandse bewoners. De meeste buitenlandse werkgroepen verwachten dat de buurtmigrantenwerkers als deskundigen namens de buitenlandse buurtbewoners alle kwesties aangaande de Nederlandse bewoners zullen oplossen. Dit komt omdat deze buitenlanders angst hebben voor de Nederlandse werkgroepen en hun werkwijze, i.v.m. de zogenaamde integratie en assimilatie. Ze zijn ook bang dat de Nederlandse werkgroepen vanwege de taalproblemen en de eigen buitenlandse culturele identiteit geen bijdrage kunnen leveren aan het welzijn van de buitenlandse bewoners.

Is dit waar?

Het gaat hier weer om de werkwijze die men binnen de buitenlandse werkgroepen heeft. Deze werkwijze is voornamelijk voor de buitenlandse bewoners bedoeld. We noemen dit de eerste kant van het buurtmigrantenwerk.

Maar de buitenlandse werkgroepen mogen op hun beurt de Nederlandse buurtbewoners ook niet vergeten. Ze moeten speciale aandacht geven aan de Nederlandse buurtbewoners, c.q. Nederlandse werkgroepen. We noemen dit de tweede kant van het buurtmigrantenwerk.

Dit laatste kunnen zij doen door hun werkwijze te veranderen, dus door eveneens taakgroepen voor de Nederlandse werkgroepen te formeren. Deze taakgroepen zullen op den duur ook contact zoeken met de taakgroepen van

de Nederlandse werkgroepen.

Deze werkwijze zien we ook in de buurt Voorstad-Centrum te Deventer bij de Turkse Werkgroep. Deze heeft b.v. al een taakgroep Huisvesting en een taakgroep Burenrelatie gevormd. Deze taakgroepen zullen contact zoeken met de betreffende Nederlandse werkgroepen, b.v. met de taakgroep migranten van de Werkgroep Beestenmarkt e.o. Deze juiste werkwijze is een concreet voorbeeld van de tweede kant van het buurtmigrantenwerk.

Om op deze manier te kunnen werken, gelden dezelfde voorwaarden als voor de Nederlandse werkgroepen, n.l.:

- bereidheid
- tolerantie
- respect
- menskracht

Om tot een goede samenwerking te kunnen komen, hebben deze buitenlandse werkgroepen die de betreffende taakgroepen vormen het recht te verlangen dat de Nederlandse werkgroepen eenzelfde manier van werken hebben.

c. Het buurtwerk waarbij buitenlandse en Nederlandse buurtbewoners (leren) samen te werken.

Zowel buitenlandse als Nederlandse buurtbewoners zijn aan de ene kant bezig met hun eigen specifieke werkzaamheden, en aan de andere kant geven ze speciale aandacht aan elkaar. Ze proberen te zoeken naar een samenwerking, omdat ze beseffen dat ze bepaalde zaken niet alleen kunnen behandelen of oplossen. In sommige gevallen hebben ze elkaar nodig, omdat ze niet alleen in dezelfde buurt, maar soms in dezelfde straat wonen.

Laten we een Nederlandse Werkgroep Buurtvernieuwing en een Turkse Werkgroep uit dezelfde buurt als voorbeeld nemen:

Noch de Werkgroep Buurtvernieuwing, noch de Turkse Werkgroep kan uitsluitend alleen werken om een bijdrage te kunnen leveren aan het welzijn van alle buurtbewoners. Het werk moet door middel van een bepaalde samenwerkingsvorm uitgevoerd worden. Een eerste stap is dan dat de taakgroep Huisvesting van de Turkse Werkgroep en de taakgroep Turkse bewoners van de Nederlandse Werkgroep Buurtvernieuwing met elkaar gaan samenwerken.

We kunnen nog een ander voorbeeld geven: Voor het oplossen van de spanningen tussen de Turkse en Nederlandse bewoners moet de werkwijze ongeveer dezelfde zijn. Zowel de Turkse als de Nederlandse Werkgroep moet een taakgroep Burenrelaties vormen. Deze taakgroepen komen dan bij elkaar om te bepalen hoe de spanningen tussen de buurtbewoners verminderd kunnen worden, of hoe in sommige gevallen zelfs een goede oplossing gevonden kan worden.

Dit kan nooit worden bereikt zonder dat een onderlinge relatie tussen beide werkgroepen is opgebouwd. De eerste stap is dus, een bijeenkomst te beleggen om te beslissen hoe samen verder te gaan.

Samenwerking moet op basis van vrijwilligheid plaatsvinden. De vorm van de samenwerking is belangrijk. Deze wordt bepaald door de aard van het werkveld en de activiteit. De samenwerking verschilt van buurt tot buurt en van werkgroep tot werkgroep.

Natuurlijk zitten de leden van de Turkse werkgroep, waar mogelijk, in de Nederlandse werkgroepen als vertegenwoordigers van de Turkse buurtbewoners.

Conclusie

Samenwerking ontstaat doordat op een aantal terreinen de Nederlandse en

Turkse buurtbewoners bij de behartiging van gezamenlijke belangen elkaars hulp en steun nodig hebben. Dat is het gevolg van de aard van de buurten met hun multiculturele samenleving.

De mate van deze samenwerking zal toe- of afnemen, als uitvloeisel van de werkwijzen van de Nederlandse en Turkse werkgroepen en de beroepskrachten die deze werkgroepen begeleiden. Daarbij spelen zowel de beroepskrachten van de Nederlandse werkgroepen als die van de Turkse werkgroepen een zeer belangrijke rol door de inbreng van hun deskundigheid, bereidheid, enz.

De werkgroepen en de beroepskrachten moeten een balans zien te vinden tussen Nederlandse en buitenlandse activiteiten, om het hoogste nut voor alle buurtbewoners te kunnen bereiken.

Als de knelpunten en problemen niet methodisch aangepakt worden, zullen ze op den duur onoplosbaar worden. En natuurlijk zal dan de achterstelling van buitenlandse mensen in de maatschappij hierdoor versterkt worden.

3. Voorwaarden voor migrantenwerk in de buurt

Het hiervoor beschreven model is niet direct op alle buurten van toepassing. De geschetste situatie, met een sterk georganiseerd buurtkader, staat op het eerste oog misschien vrij ver van de werkelijkheid van andere buurten af.

Dit model dient dan ook niet beschouwd te worden als een absoluut gegeven dat nagebootst moet worden. Het bevat een aantal elementen dat al naar gelang de situatie in de buurt, een eigen vorm moet krijgen. Het geschetste model is bedoeld om aan te geven in welke richting het buurtmigrantenwerk zich zou moeten ontwikkelen.

Kenmerkend is, dat er zowel op deelterreinen als in het algemeen buurtwerk een samenwerkingsvorm ontstaat, nadat elke groep zich in eerste instantie in eigen kring heeft georganiseerd.

Er wordt gewerkt op basis van dezelfde achtergronden: vergelijkbare ervaringen, informatiebehoefte en dezelfde taal. Hierdoor kunnen zoveel mogelijk mensen erbij betrokken worden. Van daaruit wordt aansluiting gezocht bij elkaar. Dit vraagt extra inzet van beide kanten, om de aanwezige kloof te overbruggen.

In situaties waarin geen georganiseerd algemeen en/of Turks buurtkader is, kan dit model ook op deelterreinen, met gemeenschappelijke belangen (zoals een huurdersorganisatie, een ouderraad), of voor tijdelijke zaken (zoals een buurtfeest) gebruikt worden. Afhankelijk van de aard en de grootte van groepen kan besloten worden te werken met één gemengde groep. Hierdoor kan voorkomen worden dat verschillen onnodig veel nadruk krijgen.

Bij de afwegingen die aan een besluit voorafgaan spelen beroepskrachten (migrantenwerker en buurtwerker) een belangrijke rol. Voor de groepen moet duidelijk zijn waarom en met welk doel gekozen wordt voor een aparte dan wel een gezamenlijke organisatievorm.

Vanuit het werk op deelterreinen, dat voor bewoners vaak herkenbaarder is, kan dan gewerkt worden aan de ontwikkeling van betrokkenheid en kader voor meer abstracte en beleidsmatige zaken.

Voor het goed kunnen ontwikkelen van buurtmigrantenwerk, zoals hiervoor omschreven, is het noodzakelijk dat aan een aantal voorwaarden wordt voldaan, nl.:

- er dient een goed functionerend buurtkader te zijn, dat in het belang van en met alle bewoners van de buurt wil werken en daar ook extra moeite voor wil doen.
Wanneer de buurtorganisatie haar eigen (bestaande) werk niet of nauwelijks aankan, zal er minder bereidheid zijn om iets nieuws aan te pakken en daar extra energie in te steken.
- bij buitenlandse bewoners dient de bereidheid aanwezig te zijn om extra moeite te doen voor samenwerking met Nederlandse bewoners.
- er dient een accommodatie te zijn waarbinnen ruimte is voor het opzetten van aparte activiteiten voor buitenlanders, naast gezamenlijke activiteiten. Bovendien moet er een evenwichtig activiteiten-aanbod zijn.
- er moeten financiële middelen zijn om nieuwe initiatieven te nemen. Als het opzetten van activiteiten met buitenlanders ten koste moet gaan van bestaande activiteiten, roept dat snel weerstanden op. Op die manier bereikt het migrantenwerk een averechts effect.

Wanneer bovengenoemde voorwaarden niet gerealiseerd zijn, moet de migrantenwerker daaraan werken, samen met het buurtopbouwwerk.

Minimale voorwaarde om te kunnen starten met buurtmigrantenvoerwerk blijft, dat het buurtkader de noodzaak van migrantenwerk onderschrijft en daar ruimte voor vrij wil maken.

Wat betreft de buitenlanders moeten organisatievorming en kadervorming extra aandacht krijgen, opdat zij zelf in staat zijn hun eigen plaats binnen het buurtwerk te bepalen en daar mede inhoud aan te geven.

Tegelijk met de opbouw van het buitenlandse kader, moet extra aandacht gegeven worden aan de opbouw van het algemeen buurtkader.

Voor meer informatie:
St. Wijkwerk Deventer
Grote Kerkhof 24
7411 KV Deventer
tel. 05700-10607

GECOORDINEERD MINDERHEDENBELEID

Een interview met Drs. H. Molleman, directeur van de Directie Coördinatie Minderhedenbeleid van het Ministerie van Binnenlandse Zaken

Sinds 1979 is de heer Molleman belast met de coördinatie van het Minderhedenbeleid.

De heer Molleman diende als kamerlid in 1978 een motie in waarin werd aangedrongen op een gecoördineerd beleid voor alle minderheidsgroepen, dit naar aanleiding van de regeringsnota over de Molukse problematiek in de zomer van 1978. In februari 1979 stemde het kabinet ermee in om de minister van Binnenlandse Zaken met deze taak te belasten, en kort daarop werd de heer Molleman aangetrokken om 'zijn eigen motie uit te voeren'.

Wij spraken met de heer Molleman over enige facetten van het Minderhedenbeleid.

Constaterend, dat er de laatste jaren op lokaal nivo in relatief korte tijd beleid is ontwikkeld met betrekking tot minderheden - hoewel voor een groot deel beperkt tot welzijn - wat wordt dan naar Uw opvatting de taak van de centrale overheid in de toekomst. Zijn er beleidsvelden, waarvan U vindt, dat de rijksoverheid daar heel nadrukkelijk een rol in moet blijven spelen?

Je moet het minderhedenbeleid zien als een facet van het algemene beleid en daarmee is het minderhedenbeleid net zo decentraal of centraal als het algemene beleid. In die zin heeft het minderhedenbeleid geen specifieke voorhoedefunctie. Kijkend naar de verhouding centrale en lokale overheid kies ik als uitgangspunt, dat de gemeenten in de allereerste plaats de zorg heeft voor haar burgers. Er is maar één type burger, en dat zijn ingezetenen van een gemeente, rijksburgers kennen wij niet. Het is naar mijn mening nou eenmaal zo dat men op het gemeentehuis beter de concrete problemen en passende oplossingen kent, dan in Den Haag.

De rijks overheid heeft tot taak de voorwaarden te scheppen, zodat de gemeenten haar verantwoordelijkheden kunnen waarmaken. Eigenlijk kun je spreken van drie typen verantwoordelijkheden: a) het eigen beleid van de gemeente b) het niet gedecentraliseerde beleid van het rijk, bijvoorbeeld het terrein van het onderwijs, c) het beleid waarin gemeenten en rijk collegiaal samenwerken, zoals ik dat zou willen noemen. Het p.c.g. beleid zou daarvan een voorbeeld moeten zijn.

Hoe je verder ook tegen deze zaken aankijkt, overeind blijft natuurlijk wel dat de drie hoofddoelstellingen van het Minderhedenbeleid onverkort gehandhaafd blijven, d.w.z. het schrappen van voorwaarden voor emancipatie van minderheden, het verminderen van sociale en economische achterstand van leden van minderheidsgroepen en het voorkomen en bestrijden van discriminatie.

Uiteraard dient het rijk toetsend op te treden. Als bv. blijkt, dat een gemeentelijke overheid discriminerend optreedt, dan volgt eerst goed overleg en als er dan - in extreme gevallen - sprake blijft van duidelijke onwil moet er uiteindelijk een aanwijzing volgen.

Verder vind ik dat de rijksoverheid een taak blijft behouden op het terrein van het cultuurbeleid. Ik vind dit eigenlijk steeds meer de harde kern van het specifieke minderhedenbeleid. Alle schakeringen, die te maken hebben met identiteitsontwikkeling en zelfbewustzijn komen in cultuuruitingen als dans, muziek, theater aan de orde. Wellicht is hiervoor vanuit de overheid nog te weinig oog voor.

Tenslotte heeft het rijk een eigen verantwoordelijkheid mbt. anti-discriminatie, omdat wetgeving en met name ook het vervolgingsbeleid een rijkstaak is.

En verder, zoals al gezegd de beleidsterreinen die centraal gestalte krijgen, zoals werkgelegenheid en onderwijs.

Een doelstelling van het minderhedenbeleid is evenredige toeganke-lijkheid. Tegelijkertijd zie je dat de positie van migranten op de arbeidsmarkt, de woningmarkt, in het onderwijs enz. een achterge- stelde is, en het dat er in ieder geval voorlopig nog niet naar uitziet dat die achterstelling opgeheven wordt, is het dan niet een voor de hand liggende gedachte dat er - als voorwaarde voor emanci- patie - juist eerst op allerlei terreinen eigen organisaties en instellingen zouden moeten worden ontwikkeld. Als voorbeeld : het is bekend, dat er een hoog percentage schoolverzuim is onder isla- mitische meisjes. Waarom dan geen islamitische school voor deze groep opgericht?

Ik zou dat in dit voorbeeld een nederlagenstrategie willen noemen en daar ben ik althans nu nog niet aan toe. Ik zou zeggen, dat je alleen maar tot zoiets over moet gaan als blijkt, dat de algemene instelling echt faalt. Kijk, ik geef volmondig toe, dat eigen organisatie-vormen nodig zijn en mede voorwaarde kunnen zijn voor emancipatie van groepe- ringen. Dat zie je bv. ook heel duidelijk bij de vrouwenbeweging. Maar met het voorbeeld van een school denk ik toch dat het onderwijs tot taak heeft een maximale ontplooiingskans te bieden aan het individu, en een grote rol speelt in de socialisatie. En dan sta ik op het standpunt, dat laten we zeggen het opsluiten in specifieke denkwerelden daarin niet past.

Natuurlijk is het vervolgens wel zo, dat het van het allergrootste belang is, dat er intercultureel onderwijs ontwikkeld wordt, en daarmee bedoel ik dan niet de interculturele folklore, maar het moet echt gaan om het aan de orde laten komen van de verschillende culturen, de ver- schillende denkwerelden, normen en waarden die daarbij horen. Als de verschillende culturen ook serieus worden genomen, dan ontstaat er een grotere vertrouwdeheid in de school voor iedereen, en dan ook is de school de plek waarin elkaar serieus nemen, elkaar respecteren als het ware voorgeoefend wordt, het voorportaal voor de maatschappij. Een belangrijk element hierbij is denk ik ook dat kinderen "opgevangen" worden in de eigen taal, en dan bedoel ik de thuistaal. Dat geldt zowel voor Nederlanders als voor alle buitenlanders. Het voorbeeld van het kind dat thuis Berbers spreekt, op school Nederlands moet spreken en tenslotte ook nog les krijgt in het Arabisch is natuurlijk voor het kind uiterst verwarrend. Er moet volgens mij naar wegen gezocht worden, opdat de eerste jaren op school de kinderen ook in de thuistaal les krijgen, of dit nou een van de Nederlandse dialecten is of het Berbers maakt dan in principe niet uit.

Kijkend naar de arbeidsmarkt-positie van Minderheden, dan is dit een onderwerp van grote zorg. Hoe staat U tegenover positieve actie, quoterings ed? Welke rol zou de overheid hierin moeten spelen? Moet die niet verder gaan dan bv. de circulaires, die in 1983 en in 1985 door Minister Rietkerk zijn verzonden aan de overheden? (1)

Ik vind de onderzoeken van Bovenkerk en ook van Muus van grote waarde omdat die een aantal mechanismes blootleggen, die kennelijk functioneren op de arbeidsmarkt. Een belangrijk gegeven, dat zij hebben geconstateerd is bv. dat vacaturevervulling voor een groot gedeelte gaat via oöpta-

tie. Daar moet dan natuurlijk op gereageerd worden, als je opheffing van achterstelling nastreeft. Ik ben tegen positieve discriminatie, waarbij er een verlaging van de functie-eisen plaatsvindt, ik ben echter een voorstander van positieve actie, waarbij dan uiteraard scholingsmogelijkheden een belangrijke rol moeten spelen. Ik ben nu voorzichtig bezig met een soort tussenvorm, het formuleren van streefgetallen is dan in ieder geval een eerste stap. Ik ben me ervan bewust, dat in de praktijk de rijksoverheid beslist geen voorloper op dit punt is. Betere voorbeelden van een personeelsbeleid met als grondslag positieve actie zijn bv. Utrecht, Den Haag en Amsterdam. Dat neemt niet weg, dat ik het als mijn taak zie, het eigen departement en andere departementen te stimuleren. Ook zal deze kwestie via de weg van de sociale partners aan de orde moeten worden gesteld. Ik vind niet dat de tijd al is aangebroken, dat een dergelijk middel opgelegd moet worden, maar als beïnvloeding en overleg niet helpt, dan zal dat wellicht in de toekomst de enige mogelijkheid zijn, vergelijkbaar met de regeling die we kennen voor arbeidsplaatsen voor gehandicapten. Er zijn natuurlijk ook andere zaken, die in verband hiermee bekeken moeten worden, en dan denk ik met name aan de ontslagbeschermingsregel, last in first out.

Het pcg-beleid is in beginsel bedoeld als moedgevend beleid, wat moet leiden tot maatregelen, die resulteren in de samenhangende aanpak van problemen van bewoners, zodanig dat deze bewoners het beleid ook ervaren als voor henzelf probleemoplossend. Voorwaarde is dan ook, dat bewoners(groepen) zelf moeten kunnen aangeven welke problemen ze op welke manieren opgelost willen zien: de lijn van onderop. Momenteel wordt het pcg-beleid ervaren als van boven af, hetgeen ook feitelijk in de meeste gevallen klopt. Hoe staat U hier tegenover en welke mogelijkheden ziet U om alsnog te komen tot versterking van de lijn van onderop?

Inderdaad gaat het bij het pcg-beleid erom, dat er wordt aangesloten bij de reële problemen van bewoners. Alleen moet je je dan afvragen wie die formuleert. Daarbij gaat het volgens mij om een laten we zeggen goed samenspel van bottum-up en top-down. Het mooiste zou natuurlijk zijn als de mensen vertellen wat hen beweegt en de ambtenaren zich allereerst luisterend opstellen en vervolgens uit de verhalen de verstrengeling en cumulatieve problemen te analyseren en de daarbij behorende maatregelen ontwikkelen. Waarbij de overheid dan natuurlijk wel verantwoordelijk is voor de prioriteiten, die er met het oog op de altijd beperkte middelen moeten worden gesteld.

Dat het nog niet zo gaat, ligt helaas in de natuur der bestuurlijke dingen. De verkokering ook op lokaal nivo is een ernstige belemmering. Bovendien denk ik dat nog onvoldoende doorgedrongen is dat het bij het pcg-beleid gaat om SAMENLEVINGSBELEID, met de nadruk op samen. Het gaat om een mobilisatie-model, waarbij een drietal factoren van belang zijn: een brede, samenhangende aanpak; een overzichtelijke tijdsduur, snelheid is hier erg van belang; en een maximale inzet van financiële middelen. Dit moet, dat kan niet anders iets positiefs opleveren. Voorwaarde voor dit alles is wel, dat er zowel op rijks- als op gemeentenivo sprake moet zijn van politieke sturing. En die ontbreekt tot op heden teveel. De politiek heeft - en dat is pijnlijk om te constateren - kennelijk niets geleerd van de stadsvernieuwing; het lijkt erop alsof we met dit beleid weer helemaal van voren af aan moeten beginnen. Ook hadden we kunnen leren van Amerika.

Het is tragisch dat ik het met de meeste critici eens moet zijn. Voorlopig zou je kunnen stellen, dat de berg een muis heeft gebaard. Maar ik blijf er in geloven en zal alle energie steken in het samen met gemeen-

ten ontwikkelen van die mogelijkheden, die de doelstellingen van het pccg-beleid nader bij brengen. En nogmaals, doorbreken van de verkokering op nationaal en lokaal nivo en politieke sturing zijn daarvoor noodzakelijke voorwaarden.

In 1978 diende U een motie in met betrekking tot de coördinatie van het Minderhedenbeleid. Sinds 1979 bent U hiermee belast.

Zou U momenteel weer een motie met gelijke strekking indienen, of zijn U ervaringen mbt. de mogelijkheden en resultaten van dien aard dat Uw opvattingen hierover zijn gewijzigd?

Nee, mijn, noem het geloof in de mogelijkheden, zijn onveranderd over-eind gebleven. Ik zou dus weer een dergelijke motie indienen, alleen zou ik er nu wel iets aan toevoegen. Ik zou nl. precies aangeven, hoe de politieke sturing eruit zou moeten zien. Ik ben een voorstander voor het instellen van een Ministeriële Commissie, dat is de enige mogelijkheid om politieke sturing op nationaal nivo te garanderen.

dorine winkels.

(1) Zie het interview met Philip Muus, elders in dit nummer.

De heer E. Samuels is plaatsvervangend hoofd van de hoofdafdeling Welzijn Minderheden van het Ministerie van W.V.C. Met hem is in het navolgende gesprek het W.V.C.-aandeel in het Minderhedenbeleid doorgenomen, waarbij vooral ook steunfuncties aan de orde zijn gekomen.

1. Typering beleid

Het huidige minderhedenbeleid is gebaseerd op het pas in de zeventiger jaren doorgebroken besef, dat de verschillende migrantengroepen zich in de Nederlandse samenleving hebben gevestigd en als groepen zullen blijven. Voor die tijd leefde nog eigenlijk het idee, dat op een gegeven moment die groepen ook wel weer zouden vertrekken. Het beleid is er op gericht in de samenleving de voorwaarden te creëren zodat iedereen, ongeacht zijn of haar herkomst, zich een plek weet te verwerven in diezelfde samenleving, met het naar eigen keuze behouden van eigen culturele waarden en normen. Een beleid is noodzakelijk, omdat de spreekwoordelijke tolerantie van de Nederlander in het verleden vooral voor die groepen gold, die bij hun komst in Nederland wat meenamen, iets te bieden hadden; de groepen waar we nu over praten hebben in veel gevallen alleen hun handarbeid meegenomen. Vandaar de ongelijke positie en de ongelijke mogelijkheden.

De in dit land uitgesproken centrale politieke wil, gelijke kansen voor alle ingezetenen te bevorderen, mag in vergelijking met het buitenland uniek genoemd worden. Neem Engeland, daar is de status van een migrant met een Brits paspoort niet dezelfde als die van een Brit; het ontbreekt daar ook volstrekt aan de politieke wil dat wel zo te doen zijn. De slums in bijv. een stad als Birmingham zijn de wrange getuigen van een beleid, dat niet gebaseerd is op de erkenning van gelijke kansen voor alle ingezetenen. Voorts is kenmerkend voor de Nederlandse situatie dat het mogelijk is geëerd een beleid te voeren, waarbij de verschillende maatregelen en de daarvoor benodigde middelen in hun onderlinge samenhang bezien worden.

2. Het WVC-aandeel in het Minderhedenbeleid

Wat het WVC-aandeel in het minderhedenbeleid betreft, zijn er voorlopig tot eind jaren tachtig drie instrumenten tot ontwikkeling gebracht, gericht op de centrale doelstelling achterstandssituaties weg te werken en bij te dragen aan de emancipatie van de minderhedengroepen in de Nederlandse samenleving. De middelentoedeling geschiedt op grond van de Rijksregeling Welzijn Minderheden.

De eerste betreft de gefaseerd te decentraliseren middelen, rijksbijdragen genoemd, aan gemeenten voor het uitvoeren van de aldaar nodige welzijnsprogramma's voor en van de minderhedengroepen- en organisaties. Deze rijksbijdragen aan gemeenten zijn bedoeld om deze in staat te stellen een samenhangend beleid te voeren. Globale toetsing van aanvragen vindt plaats aan de hand van criteria als in hoeverre aansluiting voorhanden is op de behoeften van de onderscheiden minderheden en in hoeverre de rijksbijdrage aanvullend van karakter is. Zomede of en in hoeverre overleg met de organisaties heeft plaatsgevonden over de besteding van de middelen.

Als ministerie hebben we een redelijk zicht op wat lokaal aan plannen wordt ontwikkeld. We hebben het idee dat de contacten tussen de minder-

heden groepen en de lokale overheid op alle nivo's enorm toegenomen zijn, hetgeen de kwaliteit van het beleid alleen maar ten goede kan komen.

Vanuit het ministerie is als tweede instrument het beleid met betrekking tot de steunfuncties ontwikkeld. Deze steunfuncties, zowel landelijk als bovenlokaal georganiseerd in een beperkt landelijk netwerk, zijn te zien als de extra-servicebureaus, die het rijk noodzakelijk acht om de verschillende achterstandsituaties weg te werken en om de minderheden-groepen in staat te stellen de eigen emancipatie in de Nederlandse samenleving ter hand te kunnen nemen. Dit zal een langdurig proces worden, gelet op de effecten van het 'migrant-zijn' gedurende zeer vele generaties.

Grofweg onderscheid ik 4 taken voor de organisaties die de steunfuncties gaan vervullen:

1. De begeleiding van de groepen in hun emancipatiestreven, waarbij kader vorming en deskundigheidsbevordering wezenlijke taken zijn.
2. Pleitbezorging, op te vatten hier, als het via een effectieve omgang-cultuur bij overheden en algemene instellingen wijzen op problematische situaties, waar de groepering in verkeren en om deuren te openen naar verbetering. De optiek is er samen voor te zorgen dat leden van minderheden in alle geledingen van de samenleving zinvolle bestaans-mogelijkheden verwerven.
3. Voorlichting aan de samenleving over achtergronden, belevingen, opvattingen en verlangens van de minderhedengroeperingen. Welke instantie in welk werkveld dan ook moet bij een steunfunctie-organisatie terecht kunnen wanneer het gaat om bepaalde zaken vanuit de optiek van de groeperingen zelf aan de orde te stellen.
4. Het doen van of stimuleren van onderzoek en studie zomede de ontwikkeling van werkmethodeken o.a. gericht op zowel de emancipatie van de groepen als de verbetering van de taakuitoefening van algemene instellingen en instanties.

Met de weergave van de functies zijn tegelijkertijd ook de werkvelden aangegeven: achtereenvolgens zijn dat de groepen zelf, algemene, d.w.z. niet-categorale instanties en instituties, en tot slot de verschillende overheden.

Ik hoop echt dat het lukt nieuwe ombuigingen tot een minimum te beperken. Rust aan het front is hard nodig, om de organisaties de gelegenheid te bieden in te groeien in de tweedelijns-werkverband. De afgelopen twee, drie jaar is door de organisaties zeer hard gewerkt de omvorming naar de vervulling van steunfuncties van de grond te krijgen. Niet overal is men even ver, maar met enige extra middelen voor specifieke trainingen, en de inschakeling van een enkel organisatie-advies bureau voor een adequate functievervulling, verwacht ik toch geen al te grote problemen meer in de vormgeving en uitvoering van de beoogde steunfuncties. Aan management zal veel aandacht worden gegeven.

Moelijkheden bij de omvorming waren er zowel bij de besturen als de werkers; het besturen van een tweedelijns-instituut vergt nu eenmaal andere vaardigheden en deskundigheden dan van een instituut dat zich zowel op de eerste als de tweede lijn beweegt. Die vaardigheden moeten ook ontwikkeld worden. Ook de bureaumedewerkers hebben zich in moeten

stellen op het specifieke van het tweedelijnswerk. Het is veel meer initiërend van aard en vergt een afstandelijker benadering van zaken die zich in de dagelijkse werkelijkheid van de groepen afspelen. Ook algemene instellingen hadden wel eens moeite met deze functieverkaveling. Soms is het ten koste van het eigen werk gegaan, maar ik verwacht toch dat er een soepele samenwerking zal ontstaan, gegeven het feit dat veel algemene instellingen een grote behoefte hebben aan de expertise van de steunfunctie-organisaties. Ik weet dat een groot kritiekpunt op het steunfunctie-principe geweest is, dat het allemaal van "boven-af" is ontwikkeld. Dat is gedeeltelijk waar. In het begin zag een deel van het veld er niet veel in.

Een ander deel verrichtte reeds in belangrijke mate tweede-lijnswerk. Het gaat er nu om, op grond van politieke beslissingen, een evenwichtige afstemming te realiseren tussen het gedecentraliseerde eerstelijns- en onder verantwoordelijkheid van het rijk vallende tweedelijnswerk. Met wat goede wil van alle betrokkenen is dit beslist te bereiken. Het doel van deze exercitie is uniek: in de komen jaren werken aan praktische emancipatie van de groepen die zich - sinds + 15 jaar - blijvend in Nederland vestigden en van wie de kinderen en verdere afstammelingen ver na het jaar 2000 de Nederlandse samenleving mede zullen bepalen.

Overigens heb ik het idee dat bij de verschillende doelgroepen de instellingen er ook aan toe waren de richting van de tweede lijn op te gaan. Die tendenties zijn door het beleid versterkt. Je ziet dat bij de instellingen ten behoeve van de Surinamers en in mindere mate weliswaar, maar toch ook bij de Antillianen-organisaties. Deze groepen hebben van oudsher een oriëntatie op de Nederlandse samenleving; in dat opzicht is het specifieke van het tweedelijnswerk sneller te enten geweest op de positie en mogelijkheden van die groepering in hun emancipatie in de Nederlandse samenleving.

Voor de buitenlandse migranten ligt dat veel ingewikkelder. Het is min of meer toeval dat bijvoorbeeld een Turk met zijn gezin in Amsterdam en niet in Frankfurt terecht is gekomen; daarnaast levert de grote diversiteit aan culturen en nationaliteiten vaak minder aangrijpingspunten op voor het emancipatieproces binnen de Nederlandse samenleving. Ook hier waren er echter naar mijn mening signalen dat de organisaties bezig waren activiteiten te ontwikkelen in de richting van de tweede lijn. Het kan zijn dat de politiek geformuleerde harde randvoorwaarde van decentralisatie dat proces van scheiding van eerste en tweede lijn versneld heeft, terwijl sommige groeperingen zelf wellicht nog niet zover waren.

Ik denk overigens niet dat met de steunfuncties er sprake is van een doorschietende categoralisering. De recente activiteiten van de instellingen rond de onlangs gehouden gemeenteraadsverkiezingen wijzen daar bijv. op. Verder is het tweedelijnswerk toch minder aan de specifieke achterban-belangen van de groepering gebonden. Met de steunfuncties is vooral een service-bureau voor de groepen beoogd, met een duidelijke "binnen"-taak, maar ook met een duidelijke "buiten"-taak. Je werkt er m.a.w. niet alleen voor de groepen maar ook voor de algemene instellingen en overheden.

De initiërende en ondersteunende functies kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan bijvoorbeeld de vormgeving van het PCG-beleid. Het PCG-beleid is in mijn ogen een vorm van wijkopbouw, waar weliswaar veel slaagfactoren niet in eigen hand zijn, maar dat toch de aangrijpingspunten kan opleveren voor kleinschaliger vormen van samenleven. Wanneer wonen, werken en leren weer dicht bij elkaar liggen zijn naar mijn idee de condities voor een "nesteling" van minderheden in de samenleving een stukje beter komen te liggen.

Ik heb veel verteld over de achtergronden van het steunfunctiebeleid, omdat dat het meest ter discussie gestaan heeft; vaak is het een moeizaam proces geweest, waar alle betrokkenen hard aan getrokken hebben het van de grond te krijgen. De opzet van de steunfuncties wordt nu verder uitgekristalliseerd, het komt er nu op aan het daadwerkelijke werk ook aan te pakken. En zoals gezegd, daarvoor is "rust aan het front" heel belangrijk. De organisaties moeten alle ruimte krijgen om in te kunnen groeien in het tweedelijnswerk. Bezuinigingen zouden dat proces verregaand kunnen frustreren.

Eén onderdeel van het beleid is nog niet naar voren gekomen: het facetbeleid middels projecten. Een veelgehoorde klacht is dat de projecten een veel te korte looptijd hebben. Een terechte klacht, zeker bij de projecten die een personele inzet vergen. Eigenlijk moet je toe naar een looptijd van 5 jaar per project, dat is werkbaar. Ik hoop dat we daar naar toe kunnen werken, het zal echter vooral van de middelen afhangen die er voor vrijgemaakt kunnen worden.

HET MISVERSTAND

Hoe verloedering van het begrip "racisme" leidt tot blindheid voor het echte minderheden-drama.

In een beschouwing over "woorden die hun betekenis hebben verloren" wijst George Orwell al in 1946 op de inflatie van het woord fascisme (Inside The Whale and Other Essays). Stond fascisme ooit voor een politieke theorie met welomschreven inhoud, het wordt nu gebruikt voor "al wat niet wenselijk is". In de commotie over de toetreding van de Centruumpartij tot de gemeenteraden wordt het begrip even lichtvaardig gehanteerd. Verschillende oorspronkelijke kenmerken van het fascisme (roep om de sterke man, corporatisme) zijn niet of nauwelijks aan te wijzen, maar de hitte van de strijd laat geen ruimte voor nuancering. Een politieagent die gehoor geeft aan de opdracht de blokkade van de Centruumpartij te verhinderen is zelf ook een fascist. Om het te zeggen met de historicus Von der Dunk: eerst was het fascisme kwaad, nu wordt het kwaad fascisme genoemd.

Dezelfde woordverloedering ondergaat het begrip racisme, dat op zichzelf overigens veel meer van toepassing is op de ideeënwereld van de Centruumpartij. Wie twijfelt er nog aan of alle bij dit gezelschap aangesloten leden zijn overvalste racisten? Zeer veel mensen weten ook dat alle kiezers die erop stemmen racisten zijn en nog progressiever klinkt het om hardop te zeggen dat de gehele Nederlandse samenleving racistisch is en dat het vergif het bewustzijn van alle individuele "witten" heeft aangetast. Stond racisme ooit voor een theorie, een samenhangend stel uitspraken, over de inferioriteit van andere rassen, thans wordt met dit woord ook het negatieve oordeel over een andere cultuur aangeduid en dat gaat zo ver dat een onvriendelijke opmerking, een bruusk gebaar of een denigrerende blik al het verwijt van racisme kan opleveren. Is het bij fascisme nog mogelijk te schakeren door van neo-fascisme of fascistoïde te spreken, de woorden neo-racisme of racistoïde bestaan niet eens.

Op zichzelf is er niets tegen om zo'n begrip van een bredere omschrijving te voorzien, definiëren is tenslotte het maken van een afspraak en wanneer voldoende mensen zich eraan houden krijgt het daarmee legitimiteit. In zijn rauwe vorm komt racisme in Nederland betrekkelijk weinig voor, wie meent nog werkelijk dat negers aangeboren dommer zijn dan blanken of dat de bewoners van de Derde Wereld onbekwaam zijn zelfstandig tot economische ontwikkeling te komen? Maar wel in verholde vorm. Zo is de stelling dat Marokkanen beter naar huis terug kunnen keren omdat hun cultuur onassimileerbaar is, racistisch omdat daarin een notie van (biologische) inferioriteit doorklinkt. Koning Hassan de Tweede van Marokko spreekt dat met zoveel woorden uit: zijn landgenoten behoren in Nederland niet naar de stembus te gaan omdat hun "Arabische cellen" in West-Europa niet geassimileerd kunnen worden. Om in staat te zijn dergelijke noties te herkennen is het verstandig het net van definiëring van het racisme wijder uit te werpen dan vroeger gebruikelijk was.

Het woord verliest evenwel zijn betekenis wanneer iedere echte of vermeende onaangenaamheid ten opzichte van etnische groepen of individuele leden daarvan ermee wordt aangeduid.

Philomena Essed gebruikt het begrip op een dergelijke wijze in haar populaire boek *Alledaags Racisme*. Een klacht van een hoogzwangere zwarte dame dat "witte" trampassagiers niet voor haar opstaan, wordt tot racisme bestempeld. Je zou in dergelijke gevallen willen weten of dit alleen zwarte vrouwen overkomt of ook blanke. Zo moeilijk is daar niet achter te komen: je laat een zwarte en een blanke vrouw een paar dagen met een kussentje voor haar buik in volle trams meerijden en rekent uit of blanke passagiers significant minder vaak opstaan voor zwarte vrouwen. Verder zou je willen weten hoe zwarte passagiers zich gedragen. Als daar het verwachte resultaat uit komt heb je een aanwijzing voor racisme, maar dan nog zou ik willen weten hoe dat precies komt. Of een en ander van Esseds voorbeelden van schandelijk racisme. Een zwarte verpleegster wordt door een blanke patiënt toegesproken: "Wat zijn jullie flink van achteren." Het zou de schrijfster niet hebben misstaan te vermelden dat "flinkheid van achteren" in bepaalde Surinaamse kringen geldt als teken van aantrekkelijkheid en welvaren. Een goede tegenwerping tegen mijn smalende opmerkingen zou zijn dat het van de context en de manier waarop dergelijke onaangenaamheden gebracht worden, afhangt of er kwade opzet in het spel is. Maar dat is lastig te bepalen en er is hoogstens een morele, geen wetenschappelijke claim mogelijk dat het oordeelvermogen van het (potentiële) slachtoffer de voorkeur geniet.

Een manier om te toetsen in hoeverre Nederland racistisch is, bestaat eruit te onderzoeken hoe blanke Nederlanders reageren op de komst van immigranten. Tot voor kort wisten we daar weinig meer van dan de getabelde cijferresultaten van bloedeloze onderzoeken naar de publieke opinie. De mate van "intolerantie", "vooordeel" en "discriminatiegevoelens" en het verloop daarvan over een reeks van jaren, is vastgelegd in getallen. Wat zich werkelijk afspeelt is kort geleden onderzocht door een groep antropologen van de Rijksuniversiteit Utrecht (waarvan ik overigens zelf, zij het niet als "veldwerker", deel uitmaakte), die in enkele oudere wijken van hun stad gingen wonen om het leven van alledag te observeren en die verslag deden in een boek met de titel *Vreemd volk, gemengde gevoelens*.

Ongeveer één derde van de bewoners van de wijk Lombok is afkomstig uit landen rond de Middellandse Zee en dan gaat het in de eerste plaats om Turken en Marokkanen. In sommige straten loopt hun percentage op tot tachtig procent; dat deel staat bekend als "Klein-Istanbul". Op het ogenblik dat Wouters arriveert lijkt de pleuris in de wijk uitgebroken. De Nederlanders stellen zich dreigend op bij de vestiging van een nieuw Turks koffiehuis, er is al jaren gedonder over een moskeetje in de buurt, er breken geheimzinnige branden uit in de huizen van de buitenlanders en de Nederlandse en Turkse jeugd is elkaar in de haren gevlogen in een aan de buurt grenzend park. Lombok krijgt landelijke bekendheid als één van de vele oude buurten in de grote steden, waar een relatief hoog percentage mensen op de Centruumpartij stemt. De oorspronkelijke bewoners hebben de neiging om het vroegere leven in "ons wijk" te idealiseren. Tot na de oorlog handhaaft zich een eigen arbeiderscultuur en men vertelt graag over de gezelligheid en het onderlinge hulpbetoon van weleer. Knappe straten waren het, zeggen ze, het goed onderhouden huis van de een is het uitzicht van de ander. Er bestonden straatverenigingen en iedereen contribueerde wekelijks in de "rijpot" om een keer in het jaar samen naar de Vaalserberg te gaan. In de jaren vijftig verandert de sociale samenstelling van de buurt ingrijpend. De jonge gezinnen en zij die het wat beter hebben verhuizen naar de comfortabeler nieuwbouw van de stad en daarvoor komen studenten en

alleenstaanden in de plaats. Die nieuwkomers wordt matig op prijs gesteld; de kozijnen worden niet meer geverfd, er verschijnen malle geknoopte paarse gordijnen voor de ramen en aan het straatfeest nemen ze niet deel. Het zijn passanten, na enkele jaren zullen ze elders wonen. In het begin van de jaren zeventig verschijnen de buitenlanders op het toneel.

Eerst komen mannen alleen, later hele gezinnen. De onderzoekers, erop uit het "nieuwe racisme" te boekstaven, stellen tot hun verbazing vast dat de Nederlandse buurtbewoners jarenlang van alles in het werk stellen om contact te maken met die arme sloebers die ook maar door hun armoede zijn gedwongen in een vreemde omgeving hun brood te verdienen. In iedere straat ontpopt zich wel een "Turkenmoeder" die zich het vuur uit de sloffen loopt om "haar" buitenlanders met van alles bij te staan. Studenten organiseren cursussen in de Nederlandse taal, de buurtverenigingen gezellige avondjes. Deze individuele en georganiseerde toenadering heeft een sterk paternalistische inslag, het gaat om niet minder dan een "beschavingsoffensief". De vreemdelingen behoren fatsoenlijk Nederlands te leren en mee te doen aan de omgangsvormen die in de buurt gelden.

Dit alles gaat betrekkelijk goed tot het moment dat de gezinshereniging op gang komt. De pupillen van weleer zijn kwetsbare echtgenoten en vaders worden, ze moeten kans zien fatsoenlijk te overleven te midden van goddeloze Nederlanders. Ze hergroeperen zich in netwerken van gezinnen, families en streekgenoten en bouwen een eigen infrastructuur op van moskeeën, winkels, theehuizen en reisbureautjes. In 1980, kort nadat de gezinshereniging van de buitenlanders is voltooid, verkoelen de verhoudingen. De Turkenmoeders zien hun buitenlanders zelden meer terug, de Nederlandse les wordt niet langer bezocht en de gezellige avondjes trekken geen buitenlandse bezoekers meer. De oorspronkelijke bewoners voelen zich afgewezen, de buitenlanders hebben zich ondankbare leerling-en getoond, de pogingen tot toenadering hebben gefaald. Daar komt nog bij dat de immigranten gedragingen ten toon spreiden, die onaangenaam doen herinneren aan de vroegere tijd van armoede. Vrouwen zitten samen op straat, de kinderen blijven tot zeer laat buiten spelen, er wordt weer thuiswerk (garnalen pellen) gedaan. De agressie die het te weeg brengt, richt zich op de uiterlijke symbolen van buitenlandse vestiging en tegen de reële hinder die zij veroorzaken.

Is deze vijandigheid te verklaren uit racisme? De Nederlandse buurbewoners worden om weinig zo kwaad als de aantijging dat zij discrimineren en zich opstellen en ik vind dat ze daarin gelijk hebben. Dat hun toenaderingspoging van weleer beruste op een idee over de superioriteit van hun Nederlandse stijl van leven is duidelijk en dat zou reden kunnen zijn om hun houding te kenschetsen als racistisch in de uitgerekte zin van het woord. Daar staat echter tegenover dat het verzet tegen de buitenlanders niet leidt tot de eis van gedwongen repatriëring, dat zij een zeker respect opbrengen voor de godsdienstigheid van de moslims en dat duidelijk vijandige daden steeds door de bewoners zelf met tegenacties worden beantwoord. De anti-fascisme-oomités die ook in Lombok actief zijn, hebben voor dit verweer weinig belangstelling; en ook de gemeentelijke ambtenaren volstaan ermee het gedrag van de Lombokkers als discriminatie te bestempelen.

Er is opnieuw sprake van een beschavingsoffensief, maar nu is het gericht tegen de Nederlandse arbeidersklasse. De Lombokkers weten zich onbegrepen, zij vinden geen oor voor de klachten die vanuit hun gezichtspunt vaak zeer reëel zijn. Als ze het toch proberen worden ze

voor racisten uitgemaakt. Het politieke gevaar van een veel te ruime definitie van racisme bestaat eruit dat zij, en veel meer bewoners van oude stadbuurten, in de armen worden gedreven van de Centruumpartij en andere rechts-extremistische organisaties, die zich graag tot spreekbuis van hun grieven maken.

Over welke aanwijzingen beschikken degenen die het harde oordeel uitspreken dat Nederland racistisch is? In wetenschappelijk vertogen wordt racisme gewoonlijk herleid tot een ideologie die ooit koloniale uitbuiting, slavernij en slavenhandel rechtvaardigde. Nederland heeft daarin een geduchte partij meegespeeld en het kan haast niet anders of de mythe van de blanke superioriteit heeft al haar bewoners tot in een ver nageslacht beroerd. Racisme lijdt overigens een hardnekkig bestaan omdat de wereldorde op basis van raciale verschillen nog steeds voortduurt en het de huidige exploitatie van de Derde Wereld legitimeert. In de nationale tradities worden racistische ideeën "gereproduceerd" in de belleterie, in schoolboeken, in de media en in het dagelijkse spraakgebruik. De voorstellingswereld van alle burgers die hieraan worden blootgesteld in hun opvoeding en ook later, wordt er ingrijpend door beïnvloed.

Over de "reproductie" van racisme bestaat enig recent onderzoek en daarin kan men frappante voorbeelden vinden van schoolboekjes, waarin de bewoners van arme landen als armzalige en hoogstens goedlachse mensenwezens worden voorgesteld; van kinderboeken waar zwarten schertsenderwijs als "roetmop" en "sausneger" worden nageroepen; van kranten artikelen, bijv. over de misdaad van immigranten, die vooroordeel verraden. De interpretatie daarvan schiet echter al gauw te ver door en dan wordt het bewijsmateriaal over het racisme in Nederland lachwekkend. Professor Van Dijk (tekstwetenschap te Amsterdam) stelt zich bijvoorbeeld buiten de realiteit, wanneer hij in een analyse van berichtgeving over etnische groepen in Nederland, een nogal particuliere eis stelt. Het mag alleen gaan over onderwerpen, die van onmiddellijk belang zijn voor de minderheden en de artikelen mogen alleen hun gezichtspunt vertegenwoordigen. Wordt daar niet aan voldaan, dan is de pers racistisch. Wat in dit verband het gezichtspunt van "de" minderheden is, lijkt me overigens niet gemakkelijk vast te stellen. De methodologische fout die aan het meeste van dit soort onderzoek ten grondslag ligt, is dat de schrijvers er in beginsel van uit gaan dat Nederland racistisch is; de rest dient eigenlijk alleen nog om dit te illustreren. Dat is een geloofsbelijdenis en geen interessante hypothese, het zou veel aardiger zijn als ze het werkelijk aantoonde. Er zijn tot nu toe te gemakkelijk tegenvoorbeelden te geven om te kunnen overtuigen.

Een jaarlijks oplaaierende discussie van dit kaliber betreft de figuur van Zwarte Piet in de Nederlandse folklore. Is dit niet het meest duidelijke voorbeeld van de infantilisering van zwarte mensen? In november en december zijn er altijd weer organisaties die zich laten voorstaan of hun anti-racisme en die eisen dat de Zwarte Piet-figuur of zelfs het Sinterklaasfeest verdwijnt. Er valt voor die stellingname iets te zeggen voor zover Surinamers en Antillianen inderdaad voor Zwarte Piet worden uitgeschoolden. Maar het is geenszins het mooie voorbeeld van de continuïteit van het Nederlandse racisme, waar deze protestanten het voor houden. Zwarte Piet is immers geen negertje, maar een schoorsteenveegertje. Hij is niet zwart, maar wordt met roet zwart gemaakt; hij klautert door de schoorsteen, draagt een veegbezem met zich mee en een zak om het roet op te vangen. Er is bovendien een recente historische omstandigheid die dwars ingaat tegen de veronderstelling dat het Nederlandse racisme en

uitvloeisel zou zijn van de koloniale traditie. De Indische Nederlanders die immigrerden in de jaren vijftig zijn veel minder het voorwerp geweest van racisme en spot dan de immigranten van de jaren zeventig en zij zijn afkomstig uit het land dat het meest spreekt tot het Nederlandse koloniale bewustzijn.

Veel belangrijker dan het doorwerken van vroegere racistische ideeën is waarschijnlijk het eenvoudige feit dat de Indische Nederlanders van meet af aan een behoorlijke rechtspositie bezaten, dat zij zelf graag wilden assimileren en dat zij gemakkelijk konden worden opgenomen in de expanderende arbeidsmarkt van de jaren vijftig en zestig.

Er is reden om het bestaan van het zogenaamde racisme terug te brengen tot zijn ware proporties. Vooral de vergelijking met de Indische Nederlanders leert dat de schoen misschien ergens anders wringt. De maatschappelijke positie van de etnische groepen in Nederland wordt op dit ogenblik in de eerste plaats bepaald door de omvangrijke werkloosheid, door een oververtegenwoordiging van werkenden in de allerlaagste regionen van de arbeidsmarkt en door het opvallend geringe aantal mensen dat doorstroomt naar middelbare en hogere posities. Ook de tweede generatie van bijvoorbeeld Molukkers staat er ondanks een veel hoger opleidingsniveau dan dat van hun ouders niet veel beter voor. Nederland is in dit opzicht uniek, nergens in de landen om ons heen staat zo'n disproportioneel hoog percentage van minderheden buiten de arbeidsmarkt. Het gemiddelde werkloosheidspercentage van Nederland bedraagt op dit ogenblik ongeveer veertien procent, voor Surinamers en Antillianen is dit dertig procent, voor Turken en Marokkanen nog hoger en Molukkers staan zelfs voor de helft buiten spel. De oorzaken voor deze ongelukkige ontwikkeling zijn vele. Het heeft te maken met de naar verhouding lage scholingsgraad van immigranten, met het levend houden van het terugkeerperspectief en met het "verkeerde" moment van immigratie (veel Surinamers en Antillianen arriveerden na 1973 toen de arbeidsmarkt inzakte). Minstens zo belangrijk is het mechanisme dat door de groeiende aandacht voor het zogenaamde racisme wat op de achtergrond van de belangstelling is geraakt: discriminatie.

Uit experimenten is eerder gebleken dat in een opmerkelijk aantal gevallen bij sollicitatie de voorkeur uitging naar blanke Nederlanders boven precies even gekwalificeerde Surinamers en Spanjaarden. Om het drama dat etnische groepen op dit ogenblik in Nederland ondergaan te begrijpen, is het nodig om de morele ballast van het racisme, vooroordeel en de discriminatie geneigdheid van individuele personen af te schudden. Het is nog slecht doorgedrongen dat discriminatie ook plaats kan vinden zonder dat daar het vooroordeel van individuele personeelschefs of huisbazen voor verantwoordelijk is, of zonder dat daar enige abstracte racistische ideologie aan ten grondslag ligt. De uitsluiting of de mindere kansen voor leden van etnische groepen berust voor een belangrijk deel op het bestaan van allerlei regels, procedures en gewoonten, die vaak onbedoeld, maar feitelijk in hun nadeel werken. Bij het in dienst nemen van personeel speelt bijv. coöptatie een belangrijke rol. Van de ruim 800.000 nieuwe dienstverbanden die jaarlijks in Nederland worden aangegaan wordt in hoogstens 15% van de gevallen gebruik gemaakt van de diensten van het arbeidsbureau en ook daar hebben leden van minderheden een mindere kans omdat de Gewestelijke Arbeidsbureaus zich, in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, richten naar de wensen van de werknemers. Slechts een deel van de overblijvende 85% gaat via openbare vacatures, de rest door middel van

aanvulling uit eigen kring. Bij de brandweer is een opmerkelijk aantal vaders, zonen, neven en buurtjongens werkzaam en dat geldt voor veel meer instellingen. Als daar weinig Surinamers of Molukkers in dienst zijn, is de kans klein dat er nieuwe bijkomen. Een andere variant van onbewuste en onbedoelde discriminatie bestaat uit de regel dat bij inkringing van het personeelsbestand, open functies alleen kunnen worden opgevuld door middel van interne werving. Wanneer de minderheden er nu niet werkzaam zijn, zullen ze daar nooit in dienst treden.

Al die regels en procedures zijn niet ontworpen door racisten die de minderheden buiten de deur wensten te houden. In tijden van schaarste weerspiegelen ze het voordeel van de gevestigden boven de nieuwkomers op de arbeidsmarkt. Het grote verschil met samenlevingen, waarvan de sociale ordening is gebaseerd op de rasmythe, bestaat uit de afwezigheid van de intentie tot discriminatie. De Zuidafrikaanse wetgeving is grotendeels gebaseerd op uitsluiting van zwarten in blanke instellingen.

Totdat de Beweging voor de Burgerrechten daar in de jaren vijftig een eind aan wist te forceren, was een groot deel van de Amerikaanse wetgeving racistisch. Het probleem van Nederland is niet het racisme, maar het feit dat het multiraciale karakter dat de samenleving heeft gekregen, nog niet in wetten en regels is ingecalculeerd. Naar mijn inzicht is het ten eerste noodzakelijk om het vraagstuk van de multi-raciale samenleving zakelijker te beoordelen en ten tweede om de mogelijke relatie met racisme om te draaien. Wanneer directe en indirecte discriminatie blijven voorduren, zal daardoor een rassenprobleem ontstaan en niet andersom. Wanneer achterstanden zich voortplanten in de volgende generaties, dan zal op den duur kleur of etnische afkomst en een lage maatschappelijke positie. Nu al verbazen blanke Nederlanders er zich over dat een Turk het tot architect heeft gebracht of een Surinamer tot chirurg. Dat heeft minder te maken met een racistische erfenis dan met de feitelijke toestand die op dit ogenblik bestaat. Er vormt zich een etnische subproletariaat of een "onderklasse", zoals dat nu in de Verenigde Staten heet, en het zal bijzonder moeilijk worden voor de individuele leden zich daaraan te ontworstelen. De ideologie, de voorstellingswereld die door die toestand wordt opgewekt is het racisme. Om dat te voorkomen is het nu geboden om maatregelen te nemen in de sfeer van positieve actie en scholing. In laatste instantie is dat de beste strategie om racisme te voorkomen. Er zit niets anders op: voorkeursbehandeling in de strijd tegen het racisme.

Frank Bovenkerk.

Dit artikel is eerder verschenen in de Haagsche Post d.d. 13 mei 1986.

MIGRANTEN EN DE ARBEIDSMARKT

Philip Muus is werkzaam bij het Nederlands Centrum voor Buitenlanders te Utrecht. Hij is beleidsmedewerker bij de afdeling Arbeidsmarkt en wij spraken met hem over de situatie van buitenlanders op (of liever buiten) de arbeidsmarkt. Als de term buitenlanders wordt gebruikt, wordt bedoeld op mensen, afkomstig uit het Mediterrane gebied.

Wat zijn volgens jou kenmerkende verschillen tussen de positie van allochtone en autochtone werklozen?

Ten eerste is onder buitenlanders het percentage langdurig werklozen veel hoger dan onder Nederlanders. Het gaat bij hen ook in het meerendeel om ouderen, de eerste generatie, die oorspronkelijk als buitenlandse werknemers naar Nederland is gekomen. Het zgn. schoolverlatersprobleem is vooralsnog een voornamelijk autochtoon probleem. Van een andere orde is dat uit onderzoek is gebleken, dat het zoeken naar banen voor buitenlanders moeilijker is, omdat ze als ze eenmaal werkloos zijn ze bijna niemand meer kennen die wel een baan heeft. En het is nou eenmaal een gegeven, dat de meeste banen worden vergeven via de lijn van coöptatie. Ook is het zo, dat er veel meer buitenlandse gezinnen zijn met meer dan twee werklozen dan Nederlandse gezinnen.

Wat zijn de belangrijkste structurele belemmeringen om de positie op de arbeidsmarkt van buitenlanders te verbeteren?

Dan moet je allereerst constateren, dat er sprake is van zgn. institutioneel racisme. Met deze term wordt bedoeld, dat er allerlei regelingen, gedragscode's ed. bestaan, ooit ontwikkeld in een tijd, dat er nog geen sprake was van een multi-culturele samenleving. Die "kleurenblinde" regels werken echter in de huidige praktijk "gekleurd" uit. Een voor de hand liggend voorbeeld is het bij afvloeiing geldende principe van last-in / first-out. Buitenlanders (en ook vrouwen) worden hier van een oorspronkelijk 'objectieve' regel de dupe. Een ander bekend voorbeeld is dat bv. laag- of ongeschoolden, en dat zijn buitenlanders tot op heden, bij de arbeidsburo's onbemiddelbaar zijn. Een ander verschijnsel is dat van de statistische discriminatie. Hierbij gaat het om ongefundeerde beeldvorming op basis van één enkel negatief voorbeeld. Bijvoorbeeld Nederlandse werknemers hebben een slechte ervaring met een buitenlandse collega; dit werkt dan heel vaak zo dat daarmee alle leden van die groep - in dit geval dus buitenlanders - "slecht werken". Deze vorm van stigmatisering komt nooit voor als het de 'eigen' groep betreft; als een Nederlander haar of zijn werk niet goed doet, dan is het niet zo dat daarmee alle Nederlanders plotseling niet meer zouden deugen.

Het beroerde is, dat personeelchefs deze houding veelal overnemen en geen buitenlanders meer aanstellen met als argumentatie dat het een keer geprobeerd is maar echt niet gegaan is en het overige personeel het nu niet meer wil. De goede uitzonderingen natuurlijk daargelaten, maar dan gaat het echt om uitzonderingen.

Dan speelt natuurlijk ook de kwestie van de lage opleiding bij buitenlanders. Door het relatief grote verlies aan banen in de industriële sector worden buitenlanders dubbel getroffen omdat ze juist in deze sector oververtegenwoordigd zijn.

Om een beeld te krijgen van de ernst van de situatie is het noemen van een aantal cijfers uitermate illustratief: in Nederland is er een gemid-

delde werkloosheid van ca. 14%. Als je kijkt naar de meest recente cijfers, die beschikbaar zijn dan zie je dat het percentage werkloze Marokkanen eind 1984 36% bedroeg, het percentage Turkse werklozen beliep 32% en voor Nederlanders geldt dan ...5% (Het betreft hier cijfers over hoofden van huishoudingen). Ook als je Nederland vergelijkt met de ons omringende landen, dan vallen de cijfers voor Nederland extreem ongunstig uit. Met een relatief laag percentage buitenlanders, zo'n 4-5 % is in Nederland de werkloosheid onder buitenlanders 2 - 3 maal zo hoog als in de ons omringende landen.

Tenslotte moet nog genoemd worden de beruchte 'november'wet, de Wet Arbeid Buitenlandse Werknemers, die een onrechtvaardig onderscheid maakt tussen 3 categorieën werknemers: 1. Nederlanders, 2. EEG-onderdanen 3. niet-EEG-onderdanen, en dat zijn dan de buitenlanders, waarvoor een uitgebreid stelsel van vergunningen en dergelijke geldt. Zolang deze wet bestaat, bestaat er een duidelijke, ernstige vorm van discriminatie m.b.t. de rechtspositie van buitenlanders.

Als we kijken naar de huidige positie van Molukkers, die al een kleine 40 jaar in Nederland wonen, is het dan te verwachten, dat het probleem van een onevenredig grote werkloosheid van Marokkanen en Turken binnen afzienbare tijd kan worden verbeterd?

Als je kijkt naar de geschiedenis van de Molukkers in Nederland dan valt hieruit duidelijk te leren, in die zin, dat een aantal fouten niet weer gemaakt dient te worden. Toen eenmaal de economie ging aantrekken, eind vijftiger, begin zestiger jaren nam de werkloosheid onder Molukse mannen af. Er werd dan ook beweerd, dat de Molukkers "geïntegreerd" waren op de arbeidsmarkt. Maar zodra de economische recessie intreedt zie je dat de werkloosheid onder de Molukkers onevenredig snel toeneemt en beangstigend hoog wordt (nu ongeveer de helft van de beroepsbevolking).

Er bleek dus helemaal geen sprake te zijn van "integratie" op de arbeidsmarkt, er was alleen sprake van een aangetrokken economie, die iedereen meezog. Met name de positie van Molukse jongens is nu buitengewoon slecht en naar mijn overtuiging heeft dit alles te maken met het lage opleidingsniveau. Voor meisjes geldt dit overigens minder, daar zie je dat een relatief hoog aantal wel in bijv. administratieve beroepen terecht is gekomen.

Het is dan ook van het allergrootste belang dat alle energie de komende jaren gaat naar goede opleidingsmogelijkheden, waarbij gedacht moet worden aan een directe koppeling met banen, stageplaatsen, leerplaatsen e.d. Hierover moeten keiharde beleidsafspraken worden gemaakt, dat is de enige garantie dat er niet een hele generatie buiten de maatschappij wordt geplaatst, met alle gevolgen van dien.

Wat zijn de belangrijkste maatregelen, die genomen moeten worden om niet terecht te komen in "Engelse" of "Amerikaanse" toestanden? Hoe sta je tegenover positieve actie en quotering?

Allereerst moet er, zoals ik hiervoor ook al zei, een keihard beleid komen, waarbij scholing en werk zijn gekoppeld en dan met name in die sectoren, die ook perspectieven bieden. Naar mijn idee kun je beter buitenlandse jongeren scholing bieden op het gebied van tekstverwerking of computer dan bv. in de bouw, waar het een keihard wereldje is, waar buitenstaanders maar heel moeilijk tussen komen. Bij de werving van buitenlandse werknemers is er indertijd een historische fout gemaakt: scholing en het leren van de Nederlandse taal was "niet nodig"; nu

iedereen inziet, dat het inderdaad om een historische fout gaat, mag die niet nog eens gemaakt worden. Je ziet dat buitenlandse kinderen in het reguliere onderwijs al relatief vaak "uit de boot" vallen; wat er ook gebeurt, is dat bv. jongens die in Turkije op een zgn. Technisch Lyceum zaten, in de 2e of 3e klas, bij hun komst naar Nederland geplaatst worden in een zgn. schakelklas. Als onze samenleving deze generatie werkelijk wil "redden" moet er heel snel op dit gebied iets gebeuren, alle energie moet dan naar een goed onderwijs- en scholingsbeleid.

Wat betreft maatregelen als positieve actie en quotering: hier staan wij als NCB van ganser harte achter. Trouwens, alle aanbevelingen, die staan in het rapport Een eerlijke kans (1) onderschrijven wij. Bij positieve actie gaat het om een beleid, waar er meer buitenlanders een baan krijgen en er tevens meer buitenlanders een kwalitatief goede baan krijgen, zodat je ook "verticaal" de scheefgegroeide verhoudingen kunt corrigeren. Bij quotering (overigens een vreselijke term, die veel mensen aan visvangst doet denken) gaat het om een tijdelijke inhaalmanoeuvre, waarbij een bedrijf streefcijfers m.b.t. het personeelsbestand vastlegt en hier ook het personeelsbeleid op afstemt. Deze streefcijfers drukken een afspiegeling uit van de plaatselijke, cq. regionale bevolking. Ik denk, dat je tot quotering moet overgaan als er niets gebeurt en er gebeurt tot nu toe dus nauwelijks iets. Je zou kunnen denken aan een positieve sanctionering, zoals het Ministerie van Economische Zaken financiële injecties geeft aan het bedrijfsleven, zo zou het Ministerie van Sociale Zaken een goed personeelsbeleid ten aanzien van buitenlanders kunnen honoreren. Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft in Rietkerk z'n tijd een goede voorzet gegeven naar de gemeentelijke en provinciale overheden toe. Middels circulaires werden deze overheden op hun verantwoordelijkheden als (gezamenlijk) grootste werkgever gewezen (2). Tot nu toe zijn er mij maar heel weinig goede voorbeelden bekend van een personeelsbeleid, dat werkelijk is gericht op een inhaalbeleid. De gemeente Amsterdam is bv. zo'n goede uitzondering. Ik geloof overigens, dat werkgevers op zich niet "kwaadwillend" zijn, maar dat er gewoonweg te weinig over na wordt gedacht. Duidelijk is onderhand wel, dat waar de Minderhedennota uit 1983 uitging van een evenredige toegankelijkheid, die zou kunnen worden overgelaten aan "het vrije spel der krachten", er momenteel echt maatregelen moeten worden genomen, als het gaat om een evenredige toegankelijkheid van de arbeidsmarkt. En in feite gaat het om heel goed haalbare aantallen: ik heb dit wel eens uitgerekend voor Turken en Marokkanen, het gaat dan om zo'n 3000 nieuwe arbeidsplaatsen per jaar gedurende 10 jaar. Ik schat dat het voor alle etnisch culturele minderheden in totaal om 6000 extra arbeidsplaatsen per jaar gaat voor de komende 10 jaar. Je zou toch zeggen dat dat te doen moet zijn. Maar de vakbonden en minderhedenorganisaties zullen alles op alles moeten zetten om een dergelijk inhaalbeleid ook gerealiseerd te krijgen bij de politiek.

Welke bijdragen kunnen er 'van-onderop' geleverd worden? Als we bv. kijken naar initiatieven als werkgelegenheidsprojecten, leer-/ervaringsprojecten e.d. op relatief kleine schaal?

Allereerst is het van belang vanuit elke positie die je inneemt, telkens het personeelsbeleid, weer we het over hadden, proberen bespreekbaar te maken en zo te beïnvloeden. Uitvoerend werkers zouden dit bv. naar de gemeentelijke overheid moeten doen. Als je kijkt naar werkgelegenheidsprojecten, dan moeten de mensen, die dit soort zaken opzetten, zich er goed van bewust zijn dat het gaat om arbeidsprojecten en niet om welzijn. De economische doelstelling moet dus prioriteit hebben boven de sociale doelstelling. Ik denk, dat hier

door welzijnswerkers, die dit soort projecten vaak begeleiden, nog wel eens fouten worden gemaakt. Ik geloof ook in samenwerking met het bestaande bedrijfsleven, dan sta je meestal in een startsituatie meteen wat sterker en bovendien wordt het bedrijfsleven medeverantwoordelijk gemaakt. En dat is toch de situatie waar we naar toe moeten. Hetzelfde geldt voor leer-/ervaringsprojecten, scholingsprojecten e.d.: telkens moet er een link worden gelegd met het bestaande bedrijfsleven, zodat het perspectief op een volwaardige baan direct in het verlengde ligt van dergelijke initiatieven.

Uit de Minderhedennota is onder andere het probleem-cumulatie-gebiedenbeleid voortgekomen. In een dertig-tal wijken, waar relatief veel minderheden wonen, wordt gedurende een aantal jaren extra geld voor maatregelen gepompt, die positieve effecten moeten hebben voor de bewoners op de gebieden wonen, werken en weten. Wat verwacht je van een dergelijke wijkgerichte benadering m.b.t. de verbetering van de positie op de arbeidsmarkt van buitenlanders?

Jammer genoeg is het zo, dat het probleem-cumulatie-gebieden beleid geen minderheden-beleid is, in die zin, dat het geen prioriteit legt bij een structurele aanpak, die een verbetering van de positie van buitenlanders beoogt. Daardoor wordt het afhankelijk van waar lokale beslissers en uitvoerders de prioriteiten gaan leggen. En het ontbreken van een verslagverplichting door de lokale overheid werkt naar mijn mening niet erg stimulerend, of, ten voordele van minderheden. Bovendien gaat het niet of nauwelijks om extra middelen, maar om een 'gerichtere' inzet van bestaande middelen.

Daarnaast is het projecten-beleid, omdat het maar voor 4 jaar geldt, dus geen structurele maar een incidentele aanpak. We zullen dus af moeten wachten, wat het effect zal zijn.

Wat verwacht je de komende vier jaar van een nieuw CDA/VVD kabinet?

Er zal vanuit onze organisatie aan aantal zaken goed in de gaten moeten worden gehouden. Zoals de afkondiging van zgn. "algemene maatregelen" die extra negatief uitwerken voor buitenlanders, de kleuren-blinde maatregelen, die gekleurd uitwerken, waar we het in het begin al over hadden. Verder vrees ik, dat er "gesleuteld" wordt aan de werkloosheidscijfers, het is politiek natuurlijk van het allergrootste belang dit cijfer omlaag te krijgen, en de laatste tijd zie allerlei "bewegingen" in die richting. Daar moeten we de vinger op de pols blijven houden. Hoewel ik wel geloof, dat ook een CDA/VVD kabinet de morele plicht zal erkennen m.b.t. de verbetering van de positie van minderheden, denk ik dat er (nog te) weinig categoriaal wordt gedacht en om zoiets als positieve actie als beleidsitem te bereiken, zal er nog veel werk richting (toekomstige) regering moeten worden verricht.

dorine winkels.

(1) Een eerlijke kans, door Frank Bovenkerk.

Over de toepasbaarheid van buitenlandse ervaringen met positieve actie voor etnische minderheden op de arbeidsmarkt in Nederland. Met aanbevelingen door de Adviescommissie Onderzoek Minderheden (ACOM), Uitg. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Ministerie van SoZaWe, Den Haag, februari 1986 (te bestellen door overmaking van fl. 19,75 aan D.O.P., Postbus 20014, 2500 EA Den Haag, giro 751 onder vermelding van ISBN 90 346 0777 1).

- (2) Circulaire nr. AT83/U1210 dd. 20 juli 1983 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken betr. Werkloosheidsproblematiek etnische minderheden.
Circulaire nr. CM 85/U1472 dd. 14 november 1985 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, betr. verlening van opdrachten aan leden minderheidsgroepen en werking en selectie van leden van minderheidsgroepen naar evenredigheid.
Beide circulaires zijn te bestellen bij het Ministerie, tel. 070 - 717911 of bij het Platform Opbouwwerk.

DOCUMENTATIE WERKGELEGENHEIDSPROJECTEN EN ETNISCH ONDERNEMERSCHAP

Het Nederlands Centrum Buitenlanders te Utrecht wil een documentatiesysteem opzetten van werkgelegenheidsinitiatieven van en/of voor buitenlanders.

Het N.C.B. vraagt daartoe om dergelijke initiatieven schriftelijk bij hen te melden, op een speciaal hiervoor bestemd formulier.

Het formulier kunt u opvragen bij Priscilla Magee. Inhoudelijke informatie is verkrijgbaar bij Philip Muus.

Het adres is:

N.C.B.
afd. arbeidsmarkt
Postbus 638
3500 AP Utrecht
tel. 030-334531

INTERVIEW MET FRIEDA SOUHWAT EN LOUIS OUWERKERK

De werkloosheid onder de Molukse bevolkingsgroep is al jaren zeer hoog. Om die reden zijn in het kader van het minderhedenbeleid bij de Gewestelijke Arbeidsbureaus in totaal 11 arbeidsconsulenten aangesteld, speciaal belast met het tot uitvoer brengen van arbeidsvoorzieningsmaatregelen om de slechte arbeidsmarktpositie van Molukkers te verbeteren. Frieda Souhwat is arbeidsconsulente in de regio Rotterdam, Dordrecht en Gorinchem.

Louis Ouwerkerk is coördinator van de Stichting Werkgelegenheid te Capelle, een van de gemeenten in het werkgebied van Frieda Souhwat. In nauwe samenwerking met haar zijn onder meer twee Molukse werkgelegenheidsprojecten opgezet.

"Mijn functie is vooral gericht op het uitvoeren, maar ook toepasbaar maken van de verschillende arbeidsmarktvoorzieningsmaatregelen om de arbeidsmarktpositie van Molukkers te verbeteren. Individuele bemiddeling, werving en selectie ten behoeve van Molukse werkgelegenheidsprojecten zijn enige elementen in het werk; veel tijd gaat ook zitten in het toepasbaar maken van de verschillende regelingen, vaak zijn namelijk regelingen vooral geënt op de werkloosheidsproblematiek van de Nederlandse doelgroep. Het toepasbaar maken van een regeling voor de Molukse bevolkingsgroep vergt vaak extra aanvullende maatregelen en voorzieningen."

Volgens Frieda Souhwat is er een aantal redenen te noemen waarom de werkloosheid onder Molukkers zo schrikbarend hoog is. Zij haalt daarbij een onderzoek van Drs. Veenman van de Erasmusuniversiteit aan, waar nader is ingegaan op de slechte arbeidsmarktpositie van Molukkers. "Veenman noemt een aantal factoren, die een verklaring kunnen vormen voor de hoge werkloosheidssituatie onder Molukkers.

Hij maakt melding van een algemeen lage en vaak voortijdig afgebroken schoolopleiding en een eenzijdige beroepskeuze, juist in die banen die de afgelopen jaren door de economische crisis het eerst verdwenen. Ook signaleert hij de effecten van discriminatie op de arbeidsmarkt en heeft hij het over een gebrek aan motivatie. Ik kan me wel vinden in deze weergave, met dien verstande dat regio-verschillen in het rapport niet naar voren komen en ik het gebrek aan motivatie anders zou verwoorden: er is veel eerder sprake van de-motivatie, om werk te zoeken wat er niet is of dat je toch niet krijgt.

De zeer hoge werkloosheid onder Molukkers is voor mij een indicatie dat juist in tijden van economische crises minderheidsgroepen het gelag betalen. Nu is er een minderhedenbeleid om de gevolgen daarvan enigszins te kunnen dragen, maar dat beleid moet dan wel gedragen worden door de groepen zelf, anders schiet het zijn doel voorbij.

Ik heb al gezegd dat veel van mijn werk is gaan zitten in het toepasbaar maken van regelingen om iets aan de arbeidsmarktpositie van Molukkers te doen. Groot probleem namelijk bij het aanpakken van de werkloosheidsproblematiek is de zeer algemene titel van de maatregelen die in het leven zijn geroepen. In feite sluit het beleid niet aan bij specifieke kenmerken en problemen van de Molukkers. Een toetsing van maatregelen als de TAP-regeling of de WVM op grond van wat de doelgroep nodig heeft of wil, heeft niet plaatsgevonden.

Problemen en mensen moeten zich dan aanpassen aan de regels; zo zijn de verschillende arbeidsmarktmaatregelen sterk werkgevers-gericht, terwijl de behoefte groot is aan doelgroepgebonden regelingen, om de extra aandacht voor de slechte arbeidsmarktpositie ook waar te kunnen maken.

Gelukkig zie ik wel wat verbeteren, vanaf '82 vindt er een proces van acceptatie plaats van het feit dat maatregelen ten behoeve van de Molukse bevolkingsgroep een eigen karakter moeten hebben, willen de maatregelen ook werken.

De ruimte om aanvullende maatregelen in de sfeer van bijvoorbeeld scholing te realiseren is groeiende, binnen het Arbeidsbureau maar ook daarbuiten. Kenmerken, wensen en vaardigheden van de doelgroep kunnen zo beter in het beleid naar voren komen. Er is een flinke tijd verstreken voor het zover was, maar de erkenning én de acceptatie van de noodzaak van een specifiek op de doelgroep gericht beleid is onmiskenbaar. Dit geldt zeker voor de ministeries die met de arbeidsmarktpositie van Molukkers te maken hebben."

Aanzienlijk somberder zijn zowel Frieda Souhuwat als Louis Ouwerkerk over de bijdragen van gemeenten aan de Molukse werkgelegenheidsproblematiek in het bijzonder en in het minderhedenbeleid in het algemeen. De decentralisatie geeft gemeenten weliswaar een eigen verantwoordelijkheid, maar beide constateren dat zowel het ontbreken van de politieke wil om er iets van te maken als de geringe deskundigheid een zelfstandig gemeentelijk beleid behoorlijk in de weg staan.

Met in het bijzonder de gemeente Capelle voor ogen, stellen beiden dat de gemeente nauwelijks een eigen beleid voert, geen eigen middelen vrijmaakt om werkgelegenheidsprojecten te continueren en wat er aan beleid gevoerd wordt met graagte wordt overgelaten aan het P.I. Zo is de Stichting Werkgelegenheid al zeer geruime tijd in onderhandeling met de gemeente om sommige projecten voort te kunnen zetten.

Dat het ook anders kan in hun ogen is duidelijk. Zo noemen zij de gemeente Moordrecht een voorbeeld van een gemeente, die nadrukkelijk een eigen verantwoordelijkheid neemt voor het te voeren beleid, waardoor de acceptatie van de gemeentelijke inspanningen onder de Molukse bevolkingsgroep ook veel groter is. De afhankelijkheid van gemeenten of deze wel hun verantwoordelijkheid willen nemen, achten zij een zeer magere grondslag voor de decentralisatie.

"ELELE" (HAND IN HAND)

Gemengde wijken en buurten: Nederlanders, Turken, Marokkanen, Surinamers, Antillianen en andere etnische groepen. Als opbouwwerk(st)er de taak om al deze verschillende bevolkingsgroepen te organiseren op hun wijkgerichte belangen. Dat lukt lang niet altijd even gemakkelijk. Een belangrijke faktor die op dit organisatieproces van invloed is, is de mate van betrokkenheid van zowel allochtone als autochtone buurtbewoners bij hun directe woonomgeving en bij de mensen die daar wonen. In dit artikel staat de vraag centraal hoe deze betrokkenheid bevorderd kan worden. De Duitse socioloog Hartwig Berger heeft zich hier intensief mee bezig gehouden. Ik zal kort ingaan op zijn analyse en vervolgens een beschrijving geven van een buurtinitiatief in Neuköln, Berlijn, waar zijn ideeën in praktijk gebracht worden. Informatie over dit buurtproject, genaamd "Elele", kreeg ik van Anvi Ayyildiz en Petra Wagner, twee van de initiatiefnemers.

Woonapathie

Hoewel jongere migranten zich steeds meer oriënteren op het land waar ze nu leven en onder hen het bewustzijn groeiende is dat zij hier niet alleen plichten hebben maar ook rechten, ervaren veel van de eerste generatie migranten dat nog niet op deze manier. Ze wachten vaak berustend op te-rugkeermogelijkheden, dromen over hun geboorteland en steken weinig energie in hun huidige woon- en leefsituatie. Hartwig Berger heeft in een artikel (1) deze woonapathie verder geanalyseerd. Hij schrijft dat migrantenfamilies hun woning in het algemeen zorgvuldig inrichten, maar geen enkele interesse tonen voor datgene wat zich buiten de voordeur af-speelt, en verklaart dat als volgt:

"Een passieve houding tegenover de directe omgeving is een symptoom van het feit, dat een grote meerderheid van migranten afwijzend staat tegenover het westerse leven. De mensen kunnen zich niet identificeren met het leven hier. Ze doen niets aan hun woonomgeving, omdat ze die niet als onderdeel van hun eigen leven ervaren."

Gelijkoortige processen doen zich zijns inziens ook voor bij de Duitse bewoners: "Zij kunnen zich ook niet meer met hun woonomgeving identificeren, omdat deze zo totaal veranderd is en als gevolg hiervan trekken zij zich volledig tussen de vier muren van hun huis terug."

Het doorbreken van deze woonapathie bij beide groeperingen en het uitbreken uit het isolement is volgens Berger alleen mogelijk door het leggen van intermenselijke contacten: "Een woonblok, een buurt of een plaats worden een "thuis", doordat de mensen die er wonen, op een ongedwongen manier met elkaar omgaan. Alleen waar dat lukt, ontstaat ook de mogelijkheid om zich met de omgeving zelf te identificeren." De betrokkenheid van allochtone en autochtone buurtbewoners bij hun woonomgeving en burens wordt dus volgens Berger positief beïnvloed, en - sterker nog - slechts mogelijk gemaakt door verbetering van de onderlinge relaties. Werkt dit inderdaad zo in de praktijk? En stel, dat dat zo is, hoe kun je die onderlinge contacten dan stimuleren? Twee vragen waar ik op in wil gaan aan de hand van het buurtproject Elele.

Voorgeschiedenis

Anvi en Petra wonen in een woongemeenschap in de wijk Neuköln, die grenst aan Kreuzberg. Anvi is in 1973 als Turkse gastarbeider naar Berlijn gekomen. Na met veel inspanning de moeilijke Duitse taal geleerd te hebben begon hij in 1977 aan zijn sociologiestudie. Op dit moment

werkt hij als welzijnswerker bij een adviescentrum voor migranten in Kreuzberg. Anvi is zeer fel en betrokken als het gaat om de positie van Turkse mensen en racisme. Hij heeft veel zelf aan den lijve meegemaakt: bespot en vernederd op de werkvloer, subtiel genegeerd op de universiteit. Zijn vriendin Petra heeft sociale pedagogiek gestudeerd en werkt op een intercultureel kinderdagverblijf in Kreuzberg.

Neuköln is een oude stadswijk met velerlei gebreken: een zeer hoge bevolkingsdichtheid, geen groen, nauwelijks speelplekken, weinig voorzieningen voor de jeugd en helemaal niets voor volwassenen, en vooral ook zeer slechte woningen. De wijk wordt getypeerd door de traditionele Duitse woonblokken: 6 etages-hoge gebouwen rondom een binnenplaats. De grotere en duurere woningen aan de buitenkant met uitzicht op de straat; de kleine en goedkope achterwoningen uitkijkend op het kale binnenterrein en de overburen. Aan de buitenkant wonen de Duitsers, in de achterhuizen de migranten. Deze achterwoningen zijn klein, muf en vochtig. Ze hebben geen bad en het toilet is in het gemeenschappelijke trappenhuis. De bewoners van de woonblokken kennen elkaar nauwelijks. Isolement, eenzaamheid, anonimiteit zijn sleutelwoorden voor de algemene woonsituatie. Niettemin hebben veel migranten wel onderling contact, wat de Duitse burens aan vroeger doet denken en hen met afgunst vervult. Discriminerende opmerkingen en gedrag, racistische leuzen, behoren tot het leven van alledag.

De woongemeenschap van Anvi en Petra, waar een aantal Duitse en Turkse mensen tesamen leven, was een grote uitzondering in deze situatie. Hun huis werd geleidelijk aan een vast aanlooppunt voor de Turkse en Griekse bewoners van hun woonblok. Dit contact ontstond doordat een paar mensen zoals Anvi hun moedertaal spraken en er altijd wel iemand bereid was om mee te gaan naar een arts, of iets dergelijks. Het huis was groot en kindvriendelijk ingericht. Voor de migrantenkinderen was het sensationeel om hier te spelen en zij werden geholpen met hun huiswerk. Het huis stond altijd open voor de burens. Dat kostte tijd en energie. Maar er stond ook veel tegenover. Petra: "Wij voelden ons steeds gewortelder in onze woonomgeving; we leerden steeds meer gezinnen kennen. Ze hielpen ons met bakken en koken. Het gaf een erg goed gevoel om niet alleen, niet anoniem te wonen. En als ik me verveel, kan ik altijd ergens terecht. Dat was onze kant."

De woongemeenschap nam ook het initiatief om een bewonersvergadering te beleggen om goed onderhoud af te dwingen van de huiseigenaar. Van de 40 woningen uit het woonblok kwamen meer dan 30 vertegenwoordigers! Er waren ook andere buurtproblemen: de conciërge joeg de kinderen vaak weg van de binnenplaats, omdat ze teveel lawaai maakten bij het spelen. Ook hier werd bemiddeld door mensen van de woongemeenschap. De contacten met m.n. de migrantenfamilies werden steeds beter. De Duitse burens bleven op afstand.

De buurtfunctie die de woongemeenschap vervulde, kwam in het gedrang toen Anvi meer rust in huis wilde hebben om aan zijn afstudeerproject te kunnen werken. Dit was een aanleiding tot een periode van bezinning. Anvi en Petra ontwikkelden met een aantal medestudenten en vrienden allerlei ideeën over de betekenis van een goed functionerend buurtleven. Petra: "We stelden vast, dat men bij het politieke werk meestal de mensen bereikt, die toch al gepolitiseerd zijn en niet de mensen die geïsoleerd in hun woningen leven. Maar die mensen, dat zijn toch onze burens, mensen die we als zodanig ook aan kunnen spreken. Eigenlijk moet het zo zijn, dat deze mensen uit hun vier muren breken, dat ze interesse gaan krijgen voor wat er in hun woonomgeving gebeurt en zich er voor gaan inzetten, dat bijv. die ene boom niet omgezaagd wordt. Uiteindelijk

gaan deze mensen zich dan misschien ook meer verantwoordelijk voelen voor andere maatschappelijke misstanden. Dat is dan onze utopie."

Beginnen in de buurt dus, maar hoe? Er was een alternatief nodig voor de functie die de woongemeenschap vervuld had. Anvi ontdekte in zijn afstudeeronderzoek hoe belangrijk het was voor Turkse migranten om een ontmoetingsplek in de buurt te hebben, een plek waar men kan leren, maar die ook de emotionele bindingen versterkt. Ieder dorp in Turkije kent een dorpskamer: een ruimte die ter beschikking staat om thee te drinken, de krant te lezen e.d. Een trefpunt voor mannen, waar ze heen kunnen gaan zonder veel geld uit te hoeven geven. Deze traditie is waardevol, maar hier in de grote stad zou die een andere vorm moeten krijgen. Een ruimte ook voor vrouwen en kinderen: meer een soort buurtwinkel. En niet alleen voor Turkse bewoners, maar voor alle nationaliteiten. Een ontmoetingsplek voor de buurt.

Dit buurtwinkel-idee werd verder uitgewerkt door een kerngroep van vrijwilligers (voornamelijk studenten en, behalve Anvi, allemaal Duitsers). De ontwikkeling van dit intellectuele denkproces, bleef wat duister voor de meeste migrantenburen. Maar de migrantenkinderen, voor wie in de tussentijd wel 2x per week activiteiten georganiseerd werden, waren enthousiast en zochten mee naar een geschikte ruimte in de buurt. Een leegstaand groentewinkeltje werd gevonden, oud en verwaarloosd, maar gunstig gelegen tegenover de grote buurt-supermarkt. Bij het stadsbestuur werd wat geld aangevraagd voor de huur van dit pandje en het opknappen ervan. Het was november 1983.

Startperikelen

De opknappfase duurde lang en was vaak zwaar. Petra: "Het is erg belangrijk om deze fase echt gezamenlijk door te maken. Daar hebben we ook fouten in gemaakt. Snel, snel! Er moet wat gebeuren...! En dan merkten we opeens dat we maar met zijn tweeën stonden te schilderen... Het is belangrijk om je energie te steken in het met elkaar bespreken van alles wat er moet gebeuren en het duidelijk afspraken maken: wie doet wat, wanneer. Het is onnodig om alles zelf te doen. We hadden er rustig twee maanden langer over kunnen doen. Later gingen we het anders aanpakken. Met de christelijke feestdagen had bijvoorbeeld iedereen vrij. Dan gingen we werken in de winkel, een paar mensen kookten en 's avonds aten we met z'n allen. Dit was een erg belangrijke ontwikkeling. Door het op deze manier te doen, konden we de migranten er echt bij betrekken."

In het voorjaar van 1984 werd de buurtwinkel geopend. Anvi bedacht de naam "Elele" (hand in hand): "Want ik kan het niet alleen en niemand kan dat!" Elele heeft verschillende ruimten: een grote zaal voor vergaderingen, volksdansen en feesten; een "leerkamer" voor huiswerk en cursussen; een kleine bibliotheek, een grote keuken en een kelder onderin. In het begin was de buurtwinkel een aantal middagen in de week open voor kinderen en volwassenen. Er werd huiswerk gemaakt, gespeeld, thee gedronken, er werden formulieren ingevuld. Petra: "We deden het gewoon zoals we dat thuis ook deden. Maar de volwassenen klaagden, dat het veel te veel lawaai was met zoveel kinderen om hen heen. Wij waren eerst kwaad op hen en we hebben veel tijd nodig gehad om te accepteren, dat het niet ging op deze manier. Nu zijn de activiteiten veel meer gescheiden. Er waren meer idealen, die in de praktijk anders uitpakten. Zoals het idee, dat de burens geleidelijk aan ook vrijwilligerstaken op zich zouden nemen." Anvi: "Bij het opknappen van de winkel hebben we veel van elkaar geleerd: de arbeiders en de studenten. Maar we vonden dat ook het inhoudelijke werk hand-in-hand gedaan moest worden. De volwassenen kunnen

bijv. niet helpen bij de schoolzaken van de kinderen, maar zij hebben wel andere capaciteiten. Die konden zij weer inbrengen. Maar in werkelijkheid liep het niet zo." Petra: "In het begin hadden we ook het idee: we zijn allemaal gelijk. Maar ik, als studente, heb heel andere behoeften, dan een bouwvakker met vier kinderen. Behoeften zijn verschillend. Iedereen wil weer iets anders van de winkel. Ook de problemen die mensen ondervinden, zijn verschillend. En de vaardigheden die men kan inbrengen. Maar vooral ook verschil in motivatie. Ook bij de vrijwilligers onderling. Sommigen doen minder dan anderen. Maar die moet men niet discrimineren! Niet steeds zeggen: jij doet te weinig! Ieder doet immers wat ie kan. Dat was voor ons een heel leerproces."

Ook de financiën leverden allerlei problemen op. Duitsland kent gesubsidieerd welzijnswerk, maar in verhouding veel minder dan Nederland. Daarnaast zijn er allerlei potjes. De Berlijnse overheid verleent bijvoorbeeld startsubsidies aan de zogenaamde "zelfhulpgroepen". Op deze subsidietitel vroeg en kreeg Elele haar geld. Genoeg voor de huur en de opknapebeurt. Maar, er was geen geld voor dagelijkse reparaties en om de winkel schoon te laten houden. Ook de kolenkachel moest iedere morgen door vrijwillig(st)ers of burens aangestoken worden. Anvi: "Het was moeilijk voor de burens om gratis werk te verrichten, terwijl ze wisten dat er subsidie binnen kwam. Dat heeft veel wantrouwen veroorzaakt. We hebben zo intensief gewerkt aan de inrichting van de winkel, dat we geen tijd hebben genomen, om onze winkel zo doorzichtig als glas te maken. Die fout zal ik nu niet meer maken. De mensen moeten precies weten waar het geld vandaan komt, wat de huur is, of wij zelf dingen voor geld doen of niet. Ze zijn alleen gebleven, omdat ze mij erg goed kenden..."

De subsidietitel scheidt verwarring. Elele is in feiten geen zelfhulpinitiatief; het is een buurtwinkel. Anvi: "Financieel kunnen we zelf niet rondkomen. onze bezoekers zijn arbeiders uit de laagste loongroepen. Onze vrijwilligers zijn veelal studenten die 600 a 700 mark per maand hebben. Ze willen dat we met de pet rondgaan bij de mensen maar deze hebben geen geld. Nu al moeten we een eigen aandeel van 20% bekostigen. We hebben daartegen geprotesteerd en we zijn niet van plan dat te betalen." In feite erkent de overheid wel dat Elele een vorm van welzijnswerk is. Maar hoe het eventueel gesubsidieerd moet worden, is nog een probleem. Petra: "In feite hebben wij een opbouwwerkachtige aanpak. Maar voor de overheid is het niet te volgen: we zijn geen zelfhulpgroep voor Duitsers, maar ook niet voor migranten. We doen alles tegelijk: verschillende nationaliteiten, kinderen, jongeren, gezinnen, vrouwen. Nee, daar hebben ze geen potje voor ..."

Een ander probleem is het ontbreken van professionele krachten. De individuele ondersteuning van de kinderen bij hun schoolproblemen, het opvangen en doorverwijzen van de volwassenen bij vragen en moeilijkheden, het organiseren van educatieve activiteiten, etc. eisen niet alleen tijd, maar ook deskundigheid. Dit wordt een veel te zware belasting voor vrijwilligers. Bovendien komen ze op deze manier nauwelijks meer toe aan hun eigen belangen en plezier in de winkel. Hiervoor wordt het steeds moeilijker om vrijwilligers tevreden te houden. Petra: "Wij kunnen dit niet als burens en als vrijwilligers blijven doen, want als we overvraagd worden worden we agressief en dan wordt Elele alleen nog maar een ongelukskind."

Wij hebben echt professionele krachten nodig voor de uitvoering van dit soort taken. Het afgelopen jaar konden we wel 15 uur per week uitbesteden, maar slechts voor 10 mark per uur. Daar krijg je geen gekwalificeerde mensen voor!" Zeer waarschijnlijk krijgt Elele nu binnenkort toch

een echte halve beroepskracht toegewezen. Het extra voordeel daarvan is dat de buurtwinkel ook financieel kan doordraaien; die kosten worden namelijk dan ook vanzelf gedekt.

Activiteiten en bezoekers

Na de startperiode werden steeds meer specifieke activiteiten gestart. Soms ontstond zo'n idee bij de migranten zelf. Anvi: "Er was een man die zei tegen mij: "jij leest toch veel kranten, kunnen we daar niet over praten." Zo ontstond er een vorm van informatie-uitwisseling tijdens het theedrinken. Maar een duidelijk en concreet aanbod bleek nodig. Petra: "Oorspronkelijk dachten we zo middle-class-achtig, zo van: ieder komt gewoon binnen, heeft z'n eigen behoefte en zorgt ervoor dat je aan z'n trekken komt. Maar zo gaat 't niet. De volwassenen doen wel mee bij een concreet aanbod, maar nemen zelf geen initiatieven." Er draait nu een alfabetiseringscursus, een zondagmiddagcursus Duits voor gezinnen en een combinatiepakket van Duits en naaien voor vrouwen. Er is een folkloreregroep, die leuk loopt. Nieuw is de werkplaats, die in de kelder van het pand is ingericht. Uit een potje hebben ze een grote hoeveelheid geld ervoor gekregen, zodat ze schitterend gereedschap aan hebben kunnen schaffen. De werkplaats heeft veel aantrekkingskracht. Het opknappen van de kelder is deze keer heel langzaam met de mensen samen gebeurd. "Want," zegt Anvi, "morgen gaan we hem ook hand-in-hand benutten. Belangrijk is dat nu pas door de werkplaats een gemeenschappelijke noemer tussen studenten en eenvoudige mensen gevonden is, want iedereen vindt het leuk daar iets te maken." Verder zijn ze van plan een douche-cabine te maken omdat veel gezinnen geen badgelegenheid hebben. Kinderen zouden zich bijv. na het spelen in de winkel kunnen douchen. Tenslotte worden regelmatig feesten, e.d. georganiseerd, waarop Duitsers en migranten eigengemaakte hapjes en drinken meenemen.

Een aantal migrantenfamilies waren al vanaf de start van de buurtwinkel betrokken bij het hele gebeuren. Ze hielpen mee met het opknappen van de winkel, ook al was de functie daarvan voor hen nog niet zo duidelijk. Anvi: "Ze vroegen vaak: waarom doen we dit allemaal? Maar het aardige was dat het aansloot bij hun vrijetijdsgedrag: in de zomer staan ze buiten op de hoek met elkaar te praten. Eigenlijk hebben we dat gewoon getransporteerd naar de winkel. Ze hebben gezegd; nou, dan spreken we daar over onze zaken. Van de ene hoek naar de andere, meer niet." Petra: "We merkten wel dat het heel moeilijk zou zijn om wat op te bouwen, zelfs met degenen die erg gemotiveerd zijn, en om hen betrokken te laten zijn, omdat ze in feite met hun hart niet hier zijn. Ze zeiden: jullie overdrijven! Moeten we alles oververven? Dit is toch genoeg? Wij gaan toch sowieso ooit weg. Waarom zullen we het zo mooi maken?" Anvi: "Ik vertel hen dan over Nazim Himet, een Turkse dichter, die zegt: "Als je 70 jaar bent, moet je nog steeds een olijfbom planten. Niet als erfenis voor je kinderen, maar alleen omdat je in het leven gelooft." En ik zeg hen dan: we maken deze winkel heel mooi, zodat we er zelf plezier aan hebben. En als we weggaan, kunnen anderen er weer van genieten." De betrokkenheid van de migranten bij Elele is vooral via de kinderen gegroeid. Door de huiswerkhulp, de betere schoolresultaten daardoor en het enthousiasme van de kinderen kregen hun ouders vertrouwen en Elele en begonnen ze ook steeds meer met hun eigen problemen te komen. Toen de kinderen op een bepaald moment allemaal vriendjes mee gingen nemen, is een grens gelegd bij echt alleen de mensen uit de buurt. Het werd veel te vol, maar bovendien vonden de vrijwilligers het erg belangrijk om contact met de ouders te kunnen houden. Er komen vooral Turkse en Griekse mensen in Elele.

De Duitse bewoners waren moeilijker te bereiken. Petra constateert een ongelooflijke schuwheid bij hen: "Staan ze voor het raam de papieren te lezen, vraag ik: kom je even binnen een kopje koffie drinken? Nee,nee, ik moet snel weg, en ze rennen weg, alsof ik hen pijn heb gedaan." Duitsers willen, volgens haar, ook voortdurend de schijn ophouden, dat het hen goed gaat: "Men laat niemand binnen, want dan kan de ander zien dat het huwelijk niet zo goed loopt, dat de kinderen problemen hebben op school, dat de auto verkocht moet worden...ongelooflijk wat die mensen te verbergen hebben! Migranten zijn veel opener. Ze geven toe dat het leven moeilijk is en het werk zwaar." Een groot verschil vindt zij ook de manier waarop men met elkaar omgaat: "Het is zo macaber. De Duitsers ergeren zich: Ach, die arme buitenlandse vrouwen, ze zijn toch zo geïsoleerd. Terwijl de enige vrouwen die hier een gemeenschap vormen, juist de buitenlandse vrouwen zijn! Zij vertellen elkaar waar werk te vinden is, passen op elkaars babies, gaan samen naar de markt, etc. Isolément? Juist de Duitsers hebben contactproblemen!" Heel langzamerhand lukt het om ze wat meer naar buiten te krijgen. Zo is er nu een groep peuters in huis van vooral Duitse ouders. Volgens Anvi en Petra is het in feite veel en veel moeilijker om de Duitse bewoners te bereiken en te organiseren dan de migranten!

Een initiatief van onderop

Anvi vindt het erg wezenlijk dat Elele een initiatief is van "onderop". Wat is voor hem het onderscheid met beroepsmatige initiatieven? Anvi: "Als je niet woont op die plek, is het moeilijk om je met het werk te identificeren. En niet alleen met het werk, maar vooral met de inhoud. Elele behoort voor mij echt tot mijn leven. Ik ga voor mijn plezier naar de werkplaats. We houden bijeenkomsten van de universiteit in de winkel. Ik ontmoet er mijn vrienden. Dit is erg belangrijk, want als je alleen geeft, heb je op een bepaald moment geen kracht meer. Er is een evenwicht nodig. Als welzijnswerker is het je job, je doet een klus, je wordt ervoor betaald. Ik ben zelf ook meer gebonden aan Elele dan aan mijn werkplek. Ik reageer bijv. anders op de kinderen als ze rotzooi maken. In Elele kan ik zeggen: het is onze winkel, wij leven hier. Ik eis van de kinderen dat ze 't opruimen en kan het ook eisen. Op mijn werkplek niet. Daar kan ik het alleen vragen en uitleggen. In Elele pak ik een stofzuiger als het vies is, of ik ga iets repareren. En daar betrek ik de kinderen bij, of de volwassenen. Het is moeilijk voor mensen om te leren zich verantwoordelijk te voelen voor hun omgeving en hun medemens. Daarin een voorbeeld te zijn is erg belangrijk. Als het je job is, ga je weg als het tijd is, en dan kun je die functie niet vervullen.

Een ander verschil is dat wij altijd zeer goed geïnformeerd zijn, omdat we hier wonen. We horen alles wat er gebeurt. Dat is erg belangrijk. Onze buurkinderen vertellen waar een kind geboren is, dat er iemand gestorven is, en wie gaat verhuizen. Tenslotte is de ontstaansgeschiedenis heel anders. Bij een professioneel initiatief geeft de staat meestal geld om van bovenaf iets op te zetten. Bij ons heeft eerst de behoefte duidelijk vorm gekregen." Zijn conclusie is, dat een dergelijk initiatief opgebouwd en gedragen moet worden door de direct betrokkenen, door mensen die er een direct eigen belang bij hebben. Betaalde professionele krachten zijn met name nodig om het uitvoerende werk te verrichten (hulpverlening, educatie e.d.)

Effecten

Het meest zichtbare effect van alle inspanningen is een goeddraaiende en drukbezochte buurtwinkel, waar de migranten als bezoekersgroep het meest

duidelijk de sfeer bepalen. De activiteiten voorzien duidelijk in een grote behoefte, evenals de hulpverlening. De schoolresultaten van de kinderen zijn aanzienlijk verbeterd. De contacten tussen migranten en Duitsers zijn groeiende. Men groot elkaar meer op straat en in de winkel wordt gepraat en vinden ook confrontaties plaats. Petra: "Op oudejaarsavond bijv., kwam een aantal Duitse bewoners met gekke hoedjes op; de Turkse mensen begonnen vreselijk te lachen. Dat was nogal pijnlijk voor de Duitsers. Op dat moment moet je even bemiddelen. De cultuurverschillen moet je niet overdrijven, maar als er iets gebeurt, biedt dat de mogelijkheid om het te problematiseren.

Anvi: "Ik geloof erin, dat we door elkaar te leren kennen en van elkaar te willen leren, meer solidariteit kunnen ontwikkelen. Elele loopt prima. We houden ons bezig met de problemen van alledag, we praten met elkaar over de vreemdelingenhaat, die wij als migranten ervaren, we maken muziek met elkaar. Op deze wijze bestrijden we de onverschilligheid en anonimiteit."

Sommige bewoners willen niet meer uit de buurt weg, omdat ze met Elele in verbinding willen blijven. De analyse en handelingsstrategie van Hartwig Berger blijkt hier inderdaad zo te werken. Anvi: "Het is echt heel moeilijk voor mensen om zich te gaan identificeren met de plek waar ze wonen. Zeker in zo'n grote wijk mensen uit allerlei windstreken plotseling elkaars burens worden, maar zonder elkaar te leren kennen. Het is nodig dat hun verschillende belangen erkend worden en behartigd en dat ze contact met elkaar krijgen, waardoor ze eindelijk kunnen beginnen om zich met hun woonomgeving bezig te gaan houden. In deze buurt lag vroeger bijvoorbeeld veel troep. Het was onmogelijk om daar over te spreken. Maar nu de anonimiteit verdwijnt, kun je mensen erover aanspreken. Correctie wordt mogelijk. Maar nog belangrijker: ook hulp wordt mogelijk. Zo bieden burens met auto nu aan: als je iets moet vervoeren, zeg het ons. En ze voelen zich trots, als ze dat kunnen zeggen.

Hartwig Berger zegt in zijn eerder geciteerde artikel:

"De migranten hebben hun plaats gevonden, wanneer ze zich hier op hun gemak voelen en een manier van leven weten op te bouwen, waarmee ze zichzelf kunnen identificeren."

Ik heb de indruk dat dat precies de essentie is van wat er in Elele gebeurt. Ondanks alle problemen die er nog zijn en ongetwijfeld ook nog zullen komen, ondanks de vragen die je zou kunnen stellen bij de gevolgde werkwijze, het is duidelijk dat Elele voor de migranten een identificatiepunt in de buurt geworden is. Voor de Duitse bewoners is een vergelijkbaar identificatieproces op gang gekomen. De betrokkenheid van buurtbewoners van verschillende nationaliteiten op elkaar en onderling is duidelijk groter geworden nu ze elkaar beter leren kennen. Vandaar uit kan ook een grotere betrokkenheid op de woonomgeving ontstaan. Voor het opbouwwerk in gemengde buurten en wijken betekent bovenstaand verhaal m.i. dat het vormgeven van deze internationale ontmoetingsfunctie een essentiële voorwaarde is om tot zelforganisatie van autochtone en allochtone bewoners te komen.

Leida Schuringa, Werkcentrum Opbouwwerk ZH
Singel 272, Dordrecht, tel. 078-141443

Noot:

- 1) Hartwig Berger: "Tussen Afyonkarahisar en Berlijn".
Groene Amsterdammer, 6-6-1984

CURSUS RELATIEVERBETERING

De Anne Frank Stichting, Volkshogeschool Drakenburgh en het Werkcentrum Opbouwwerk Zuid-Holland hebben gezamenlijk een cursus voor opbouw-/buurtwerk(st)ers ontwikkeld. Doel van deze cursus is het bieden van methodische ondersteuning om projecten rondom relatieverbetering tussen Nederlandse en buitenlandse buurtbewoners op te kunnen zetten en uit te kunnen voeren. Binnen de cursus wordt aandacht besteed aan:

- begripsbepaling rondom: racisme, vooroordelen, discriminatie, relatieverbetering.
- verschillende soorten relatieverbeteringsprojecten plus de effecten ervan.
- aparte en gezamenlijke belangenbehartiging door Nederlandse en buitenlandse bewoners
- netwerkanalyse en stappenplan
- communicatieve vaardigheden; conflicthantering
- eigen houding ten opzichte van migranten (bij "witte" werk(st)ers)
- werken met migranten
- reageren op racistische opmerkingen
- het beleid van de eigen instelling
- werken in steungroepen

Het is een uitgebreid en intensief programma, waarvoor we 12 dagdelen nodig hebben. De cursus is al een keer uitgevoerd met Haagse en Rotterdamse opbouwwerk(st)ers. Een uitgebreid verslag van deze cursus met daarin vijf interessante achtergrond artikelen, zal dit najaar verschijnen.

Het plan is om in januari-februari 1987 een tweede cursus te organiseren. Opbouw-/buurtwerk(st)ers die daaraan mee willen doen, kunnen nu al contact opnemen. Het kan ook zijn dat er interesse is in onderdelen van de cursus, in een stedelijke bijscholingscursus voor mensen van allerlei werksoorten, of in een meer op de eigen wijk toegespitste cursus. Hiervoor kun je altijd bellen met ons om te bespreken wat mogelijk is.

Jos de Geus - Anne Frank Stichting.

Tel. 020-264533

Bea Jonker - Volkshogeschool Drakenburgh.

Tel. 035-853045

Leida Schuringa - Werkcentrum Opbouwwerk ZH

Tel. 078-141443

TOLKENPLAN IN ROTTERDAM

Twee vliegen in een klap.

De Nederlandse taal vormt voor migranten een van de drempels om actief in de planvorming in de stadsvernieuwing deel te nemen.

Er zijn meer tolk/vertalers nodig.

In Rotterdam is hiervoor een plan in de maak.

Informatiekrantjes, bewonersavonden, spreekuren, planteamvergaderingen, het zijn gangbare onderdelen van het planproces voor er een steen gestapeld is. Bij projecten waarin veel migranten wonen is de behoefte aan tolk/vertaalwerk groot.

De officiële mogelijkheden hiervoor kennen een aantal bezwaren (beperkt budget/onervaren in stadsvernieuwings-jargon/tijdrovend/prijzig).

In verschillende wijken springen dan ook vrijwilligers in. Soms gaat dat goed, soms ook niet. Permanente, goed en snel beschikbare tolk/vertaaldiensten zijn immers niet altijd verzekerd.

Het Tolkencentrum, het Instituut Opbouwwerk Rotterdam en het Bureau Inspraakbegeleiding hadden een idee. Als er nu al migranten in de wijken rondlopen, die tolk/vertaalwerk doen of willen doen, wat ligt er dan meer voor de hand dan het opzetten van een werkgelegenheidsproject. Twee doelen gediend: meer goede tolk/vertalers en werklozen aan het werk. Het project kan in dit Rotterdamse geval betaald worden uit gelden van het probleem-cumulatie-gebieden beleid. Zowel de gemeente als het Gewestelijk Arbeidsbureau staan positief tegenover het plan. Natuurlijk is het nog niet zover. Een aantal zaken verdient nog serieuze aandacht, zoals bijvoorbeeld de scholing van de nieuwe werkers. Maar hierover hoeft zo'n goed idee toch niet te struikelen.

gelezen in
BIB/Geen Punt
K 14.80
Galvanistraat 15
3029 AD Rotterdam

PRACTISCHE INFORMATIE

Landelijke (koepel)organisaties:

Nederlands Centrum Buitenlanders
Oude Noord 182
3513 EV Utrecht
tel. 030-334531

Koepelorganisatie van de regionale
Stichtingen Buitenlandse Werknemers

Landelijk Samenwerkingsverband van Organisaties
van **Buitenlandse Arbeiders** (L.S.O.B.A.)
Postbus 693, 3500 AR Utrecht
tel. 030-318644

Koepelorganisatie van zelforganisaties van buitenlanders.

Landelijke Federatie van Welzijnsorganisaties
voor **Surinamers**
Postbus 520, 3500 AM Utrecht
tel. 030-312024

Koepelorganisatie van bovenplaatselijke
ondersteuningsinstellingen voor Surinamers.

Landelijke organisatie van **Surinaamse vrouwen**
Postbus 520, 3500 AM Utrecht
tel. 030-312024

Vereniging Plataforma di Organisashonnan **Antiano** (P.O.A.)
Voorstraat 36-38,
3512 AP Utrecht
tel. 030-317734

Koepel van Antilliaanse 2e lijns steunorganisaties
en Antilliaanse zelforganisaties

Inspraakorgaan Welzijn **Molukkers**
Postbus 537
3500 AM Utrecht
tel. 331434

heeft een adviserende taak naar de rijksoverheid en een
voorlichtende functie naar landelijke Molukse zelforganisaties.

VAKBLADEN

Buitenlanders Bulletin

blad voor vrijwilligers en beroepskrachten

Postbus 639,
3500 AP Utrecht
tel. 030-334531

verschijnt maandelijke
abonnementen: f. 36,= per jaar.

Span'noe

orgaan van de St.Landelijke Federatie van
Welzijnsorganisaties voor Surinamers

Postbus 520,
3500 AM Utrecht
tel. 030-312024

verschijnt 4x per jaar
abonnementen: f. 10,= per jaar.

M-Bulletin

persdocumentatie beleid Minderheden

redactie:
Stafafdeling Voorlichting
Ministerie van Binnenlandse Zaken
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
tel. 070-716030

Uitgeverij:
Staatsdrukkerij/Staatsuitgeverij
Postbus 20014
2500 AE Den Haag
tel. 070-789574/5/6

verschijnt 1 x per 14 dagen
abonnementen: f. 232,= per jaar (voor 1986)

Knipselkrant Minderheden

komt tot stand in samenwerking met de
Anne Frank Stichting, Amsterdam

Uitgave van:
Knipseldienst
Postbus 1698
8901 BZ Leeuwarden

verschijnt 1 x per 14 dagen
abonnementen: f. 59.50 per jaar

Plataforma

Uitgave:

Plataforma di Organisasishonna Antiano

Voorstraat 36-38

3512 AP Utrecht

Postbus 738

3500 AS Utrecht

tel. 030-317734

verschijnt 1 x per kwartaal

abonnementen: min. f. 12,50 per jaar.

Marinjo

Informatiebulletin van het

Inspraakorgaan Welzijn Molukkers

Bureau Inspraakorgaan

Postbus 537, 3500 AM Utrecht

tel. 030-331434

verschijnt maandelijks/11 x per jaar

abonnementen: f. 27,50 per jaar.

Onderweg

geeft informatie over de projecten

"Vrouwen uit minderheden"

Uitgave:

Stadafdeling Externe Betrekkingen

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Postbus 20801

2500 EV Den Haag

verschijnt 2 x per jaar (gratis)

Migrantenstudies

tijdschrift voor onderzoek naar etnische minderheden

en Nederlandse samenleving. Hierin opgenomen berichten

van de Werkgemeenschap Etnische Minderheden.

redactieadres:

Redactie Migranten Stichting

Katholieke Universiteit Nijmegen

Instituut voor Rechtssociologie

t.a.v. Mr. A.J.M. van Groenendaal

Postbus 9049, 6500 KK Nijmegen

tel. 080-513088

Uitgave:

Samsom BV

Postbus 4

2500 MA Alphen a/d Rijn

tel. 01720-62183/62184

verschijnt 1 x per 3 maanden
abonnement: f. 84,= per jaar
studenten: f. 52,50 per jaar

Migrantenrecht

Een uitgave van Sectie Publicaties
Nederlands Centrum Buitenlanders en de
werkgroep Rechtsbijstand Vreemdelingenzaken (WRV)

Postbus 639
3500 AP Utrecht
tel. 030-334531

Verschijnt maandelijks
abonnemenen: f. 85,= per jaar

Info Minderheden

Berichten van en voor projecten
educatie culturele minderheden

Uitgave van Projectgroep Educatie
Culturele Minderheden

redactie-adres:
Laan van Vollenhove 3227
postbus 1004
3700 BA Zeist

abonnemenen: f. 18,50 per jaar.

LBR-Bulletin

Uitgave Landelijk Bureau Racismebestrijding
Postbus 517
3500 AM Utrecht

verschijnt 8 x per jaar
abonnemenen: f. 40,= per jaar.

Vluchtelingenwerk

Informatie- en opinieblad

Redactieadres
Vluchtelingenwerk Nederland
3e Hugo de Grootstraat 7
1052 LJ Amsterdam
tel. 020-865991

verschijnt 1 x per 2 maanden
Abonnemenen niet-leden: min. f 25,= per jaar
leden: gratis. Aanmelden bij redactie-adres.

Bareel

Vakblad in België

Pol Kongs

Poststraat 156, 1030 Brussel

tel. 02-217.11.38

verschijnt 4 x per jaar

abonnementskosten: 300 Bf per jaar

Scholen, Migrantenverenigingen e.d.: 150 Bf per jaar

NIET NEDERLANDSE BLADEN:

La Strada (Italiaans)

verschijnt 1 x per 14 dagen

abonnementen: f. 34,= per jaar

Ilke (Turks)

verschijnt 1 x per 14 dagen

abonnementen: f. 35,= per jaar

Al Moenis (Arabisch)

verschijnt maandelijks

abonnementen tot 31-12-1986 gratis

daarna: ca. f 35,= per jaar

Yu Glas (Joegoslavisch)

verschijnt maandelijks

abonnementen f 33,= per jaar

Al deze bladen worden uitgegeven bij

Nederlands Centrum Buitenlanders

Oude Noord 182

3513 EV Utrecht

tel. 030-334531

OVERIG**Handboek Minderheden**

Losbladige uitgave van Samsom B.V.

Postbus 4

2400 MA Alphen a/d Rijn

tel. 01720-66633

Prijs: fl. 79,50 + supplementen per pagina ca. f. 0,32

Het handboek bevat uitvoerige informatie over
beleidsontwikkelingen, huisvesting, arbeid, onderwijs,
sociale zekerheid, gezondheidszorg, maatschappelijk
en cultureel welzijn, verblijf, nationaliteit, religie,
diversen.

HSA00100045
45-46
Tijdschriften MO

is een mededelingenblad voor het opbouwwerk.

ISSN:
0168-06SX

M.O. verschijnt tenminste 10 maal per jaar: zes gewone en 4 themanummers. Een abonnement kost f. 32,50. Bij meer-abonnementen reductie op aanvraag. Losse nrs. f. 4,50, themanrs. f. 5,25, excl. porto.

Prins Mauritslaan 26 Samenstelling: Dorine Winkels, Jur de Haan
2582 LS Den Haag
070-521354.